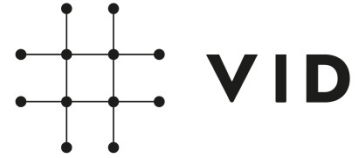

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

Inkludert eller berre på utstilling?

Ei oppgåve om ungdom, diakoni og inkluderande fellesskap.

Magnhild Nerheim Andersen

Rettleiar

Førsteamanuensis Morten Holmqvist

VID vitenskapelige høgskole

Det teologiske menighetsfakultet

AVH5070 Masteravhandling (30 ECTS)

Master i diakoni

Mai 2018

Antall ord: 23 267

All ære til Gud.

Samandrag

I denne oppgåva forsøker eg å gje eit empirisk bidrag til utviklinga av det diakonale omgrepet ”Inkluderande fellesskap”. Med eit enkeltcasesdesign, har eg tatt utgangspunkt i gudstenestefellesskapet under Ung Messe i ”Skogen” kyrkjelyd, ein norsk storbykyrkjelyd. Denne kyrkjelyden har over lengre tid arbeida med å ein gong i månaden invitere til Ung Messe søndag klokka 11, i forbindelse med undervisningshelgene til konfirmantane. Desse søndagane er kyrkja full av konfirmantar, ungdomsleiarar og nokre foreldre, i tillegg til dei som deltek på gudstenestene til vanleg. Datamaterialet mitt består av ein observasjon av ei av desse gudstenestene, og intervju med tre av dei som deltok i gudstenesta denne søndagen; presten som leia gudstenesta, ein av ungdommane som deltok med oppgåver, og ein vanleg gudstenestedeltakar.

Som analyseverktøy brukar eg kulturhistorisk aktivitetsteori (CHAT), ein læringsteori som utforskar korleis eit fellesskap saman forhandlar og skapar mening. Under Ung Messe i Skogen møtast to ulike fellesskap, med to ulike mål eller objekt som aktivitetsteorien kallar dette, for å feire gudsteneste ilag, samtidig som dei prøver å skape ei felles mening ut av det som skjer her. Ved å bruke aktivitetsteorien og det tilhøyrande rammeverket av omgrep, så gjev det meg eit analytisk språk for å utforske korleis to møtande fellesskap saman skapar mening og til slutt eit inkluderande fellesskap.

Denne oppgåva blir til sist eit relevant bidrag inn i diakonivitskapens diskusjon om kva diakoni er og bør være, fordi den empirisk utforskar omgrepet inkluderande fellesskap i hovudgudstenesta, kyrkjelydens hovudfellesskap. Dermed kommer denne oppgåva med eit empirisk til den diakonale litteraturen som tidlegare er skrevet om inkluderande fellesskap.

Forord

Kven hadde vel trudd at tenåringsjenta, som var så veldig engasjert i teamet ungdom og gudsteneste, til slutt skulle ende opp med å skrive ei masteroppgåve om ungdom, gudsteneste og inkluderande fellesskap? Ikkje eg i alle fall. Enda mindre hadde vel både lærarar og mine svært frustrerte foreldre, trudd at jenta som nekta å gjere leksene sine gjennom barne- og ungdomsskulen, og som valte bort teoritunge allmennfag på vidaregåande til fordel for yrkesfag, til slutt skulle ende opp med 5 års med høgare utdanning?

Kjære mamma, du håpa at eg skulle bli sjukepleiar då eg var yngre, slik at eg kunne gå i dine fotspor. Eg blei aldri sjukepleiar, men eg enda visst opp i dine fotspor likevel, men som diakon. Min veg hit har nok vore ein prosess som har gått uavhengig av deg, sjølv om du har sagt at du har bedt aldri så mange bønner om min framtidsveg. Uansett er eg takknemleg for hjelp, støtte og visdom undervegs, både frå deg og pappa.

Takk til Morten for god rettleiing undervegs i prosessen. På UKT lærte vi om hit-and-run ministry, denne våren føler eg at eg har lært ein ting eller to om hit-and-run rettleiing...

Spøk til sides, tusen takk for oppmuntrande ord undervegs, og for du har pusha meg til å skrive ei betre oppgåve! Det er ikkje alltid like gøy å få pirk, men eg har alltid gått frå samtalanene våre oppmuntra, og med ny tru på at dette blir bra, og at dette skal eg klare.

Takk til Hans Edvard og Anette for gjennomlesing og pirk i siste sving. Den mest effektive skriveveka mi, hadde eg hos dykk i mars. Kven visste at løftet om å hjelpe til med oppvasken kvar ettermiddag var det som skulle til for at denne diakonistudenten skulle nå skrivemåla sine kvar dag?

Sist men ikkje minst, takk til alle mine med-diakonistudentar! De har lært meg så mykje gjennom desse to siste åra, og de har verkeleg vore inkluderande i fellesskap i praksis! Takk for latter, tårer (mest lattertårer), og gode diskusjonar. Ikkje minst takk for at de har lært meg at vennskap har ingen aldersgrenser, og at i eit inkluderande fellesskap har alle noko å bidra med. Det har vore utrolig fint å være minstejenta blant dykk, takk for no!

Innhald

1.0 Innleiing	7
1.1 Tematikk	7
1.1.1 Innføring: Gudstenesta – ei diakonal sak?.....	8
1.1.2 Personleg interesse	9
1.2 Annan forskning på feltet	9
1.3 Analyseining og problemstilling	10
1.3.1 Analyseininga – kva er mitt forskingsobjekt?.....	10
1.3.2 Kva er mi problemstilling, mitt primære forskingsmål?.....	11
1.3.3 Presisering	11
1.4. Oppgåvas forskingsdesign	11
1.5. Fagleg samanheng	12
1.6. Oppgåvas oppbygging og struktur	13
2.0 Teorigrunnlag: Aktivitetsteori (CHAT)	15
2.1 Førstegenerasjons aktivitetsteori – individets meningsskaping	15
2.2 Andre generasjonen aktivitetsteori – Frå individ til fellesskap	16
2.2.1 Internalisering / eksternalisering.....	19
2.2.2 Motsetningar som framdriftskraft.....	19
2.3 Tredje generasjonen aktivitetsteori – når aktivitetssystem møtast	20
2.3.1 Fleirstemmigheit.....	21
2.3.2 Samhandling mellom aktivitetssystem	22
2.3.3 Grensekryssing og grenseobjekt	23
3.0 Metode	26
3.1 Kva slags type forskning er dette?	26
3.2 Utval	26
3.3 Metodiske val rundt innsamling av materiale	27
3.3.1 Intervju	27
3.3.2 Observasjon.....	28
3.4 Tilnærming til materialet	28
3.5 Forskingas kvalitet	29
3.5.1 Datagrunnlag	29
3.5.2 Generalisering, reliabilitet og validitet	29
3.6 Personvern og etiske omsyn	30
4.0 Analyse	32
4.1 Subjekt	32
4.2 Gudstenestas objekt	33
4.2.1 Dei individuelle objekta.....	34
4.2.2 Felles objekt for Ung Messe.....	35
4.3 Medierande artefakter	36
4.3.1 Kyrkjerommet	36
4.3.2 Musikk og song	38
4.3.3 Preika	39
4.3.4 Kyrkjekaffi	41
4.4 Reglar i gudstenestefellesskapet	42

4.4.1 Oppbygginga av gudstenesta.....	43
4.4.2 Liturgi som reglar	44
4.5 Arbeidsdeling.....	46
4.5.1 Oppgåver i gudstenesta.....	46
4.5.2 Gudstenesta - eit felles prosjekt?	47
4.6 Aktivitetssystem	50
4.6.1 Fellesskapet i konfirmantarbeidet.....	50
4.6.2 Gudstenestefellesskapet.....	51
4.6.3 Ung Messe-fellesskapet	52
4.7 Grenseobjekt og grensekryssarar	53
4.7.1 Ung Messe som grenseobjekt	53
4.7.2 Forhandling og grensekryssarar	54
4.8 Oppsummering.....	56
4.8.1 Fleirstemmigheit og konflikt.....	56
4.8.2 Konfirmantanes rolle under Ung Messe.....	57
4.8.3 Inkluderande fellesskap?	58
5.1 Kva er eit inkluderande fellesskap, eigentleg?	59
5.1.1 Diakoni - evangeliet i handling	59
5.1.2 Anerkjennelse - eit premiss for inkludering?.....	60
5.1.3 Eit felles prosjekt - det same som eit inkluderande fellesskap?	61
5.2 Kva er denne forskingas bidrag?	62
5.2.1 Inkluderande fellesskap i praksis.....	62
5.2.2 Ny diakonal teori?.....	63
6.0 Avslutning.....	65
7.0 Litteratur.....	67
8.0 Vedlegg.....	70
Vedlegg 1: Informasjonsskriv.....	70
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	72
Vedlegg 3: Godkjenning NSD.....	82

1.0 Innleiing

1.1 Tematikk

Temaet ungdom, gudsteneste og inkludering er nok eit tema som får mange prestar og andre kyrkjelege tilsette til å klø seg i hovudet. ”Korleis kan vi legge til rette for at fleire ungdommar deltek i hovudgudstenesta?”, og ”Korleis vil resten av kyrkjelyden reagere på det?”, kan være spørsmål som raskt melder seg. I dag er deltaking og involvering blitt kjerneord for vår gudstenesteforståing, gudstenestene våre er ikkje lagt opp til at det er noko presten gjer aleine langt der framme med kyrkjelyden som tilskodarar. Det å feire gudsteneste oppfattast i dag som eit felles prosjekt, noko som kyrkjelyden og presten gjer saman. Men det har ikkje alltid vore slik.

Før 1909 var tanken at messa var først og fremst for prestane sin del. Den katolske messa føregjekk på latin, og prestane ba sine bønner høgt eller stille, medan kyrkjelyden sat meir eller mindre passivt i benkane med rosenkransen sin, gjerne medan dei hadde si eiga private andakt. Det var den belgiske benediktinermunken Dom Lambert Beauduin som i 1909 tok til orde for ei gudstenestefornyng, der visjonen om den fulle og aktive deltaking for den gudstenestefeirande kyrkjelyden, var kjernen i fornyinga. Dette engasjementet sette etterkvart i gang ein bevegelse som engasjerte seg for eit gudstenesteliv forankra i fellesskapet av dei truande. Klostera vart viktige liturgiske forskingssenter, og Odo Casel vart særleg viktig for å gjenreise forståinga av at liturgi er teologi, forstått som ei erfaring av og eit mystisk møte med Gud. Gjennom samhandlinga i gudstenesta, med teikn og symbol vert den gudstenestefeirande kyrkjelyden samtidig òg delaktig i Guds frelseshandlingar og påskemysteriet, meinte Casel. Han meinte at liturgien er det som gjer kyrkja til Kyrkje og at liturgien er bestemmande for ekklesiologien (Christoffersen, 2015, s.28).

Dette vart starten på ein lang prosess der gudstenesta utvikla seg, og den gudstenestefeirande kyrkjelydens deltaking vart meir og meir vektlagt. Her i Noreg var det Ungdommens kyrkjemøte (UKM) som for alvor fekk ballen med gudstenestefornyng og deltaking til å rulle. I 2003 uttalte UKM at dei ønskja seg ei meir fleksibel gudstenesteordning, som skulle gje meir rom for lokal tilpassing og kreativitet. Målet til UKM var ikkje å lage ein ny variant

av ungdomsgudstenesta, eller ”å ta livet av høgnessa” som dei skreiv den gongen, men målet var ei gudsteneste som famna breiare enn det gudstenesterammene på det tidspunktet tillet. Dei ønska seg ei gudsteneste som tok med seg den liturgiske historikken og tradisjonen som Den norske kyrkje stod i, samtidig som ein opna for meir deltaking i gudstenesta og nytolking av desse liturgiske rammene (UKM, 2003, s.15). I 2011 innførte Den norske kyrkje ei ny gudstenestereform, der kjerneorda for denne reforma vart stadeigengjering, involvering og fleksibilitet (Balsnes, Christensen, Christoffersen og Mosdøl, 2015, s.22).

1.1.1 Innføring: Gudstenesta – ei diakonal sak?

Denne masteroppgåva skrivast som ein del av masterutdanninga i diakoni, og skrivast dermed innan diakonivitskapens fagområde. Men kvifor er ei oppgåve om ungdom, inkludering og meiningsskaping i hovudgudstenesta ei diakonal sak, og dermed ei relevant diakonal masteroppgåve? Med denne oppgåva ønskjer eg, ved hjelp av observasjon og intervju, å utforske korleis endringar i gudstenestas form og målgruppe påverkar opplevinga av gudstenesta som eit inkluderande fellesskap, og med dette forsøker eg å gje eit empirisk bidrag til utviklinga av det diakonale omgrepet *inkluderande fellesskap*.

I 2008 kom kyrkjerådet med ein ny plan for diakoni i Den norske kyrkje, og med denne kom og ein ny definisjon på kva diakoni er: «*Diakoni er kyrkjens omsorgsteneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkjast gjennom nestekjærleik, inkluderande fellesskap, vern om skaparverket og kampen for rettferd.*» (Kyrkjerådet, 2010, s.9). Inkluderande fellesskap er ein av hovudsøylene i Den norske kyrkjens diakoni etter den nye diakonidefinisjonen (Kyrkjerådet, 2010, s.7), men det som er skriven om diakoni og gudsteneste er ikkje skriven om korleis diakonen skal bidra til eit inkluderande fellesskap i gudstenesta, men om diakonens rolle i gudstenestas liturgi (for eksempel Kirkerådet, 1993). Den nye diakoniplanen nemner at gudstenesta er ein stad der diakoni skjer, og at diakonien generelt skal kome til uttrykk ved at ein tenkjer heilskapeleg om menneskjer, som ein del av skaparverket, og i teneste til Gud. Elles seier den at diakonien skal være grunntonen i alt arbeidet til kyrkja, men at den skal konkretiserast i eigne tiltak (Kyrkjerådet, 2010, s.7).

I denne samanhengen kan den empiriske innsikta frå mitt prosjekt, i lys av den nye diakonidefinisjonen, også være med å løfte fram diakoniens rolle i gudstenestearbeidet. I artikkelen ”Theoretical Framework of the Science of Diakonia”, peikar professor i diakoni, Kjell Nordstokke, på at også empirisk kunnskap er eit viktig bidrag inn i diskusjonen for å

skape ny diakonal kunnskap (Nordstokke, 2011, s.36). Denne oppgåva blir eit relevant bidrag inn i diakonivitskapens diskusjon om kva diakoni er og bør være, fordi den empirisk utforskar omgrepet *inkluderande fellesskap* i hovudgudstenesta, kyrkjelydens hovudfellesskap.

1.1.2 Personleg interesse

Då eg var i tenåra starta kyrkjelyden min opp med ungdomsgudstenester, og for meg var det her engasjementet mitt for kyrkja og ungdom starta. Det å få lov til å være med blant ungdommane som skulle arrangere dette, var veldig gøy og spennande, men samtidig også utruleg frustrerande. Mi oppleving var at dei tilsette ikkje skjønnte kva som appellerte til ungdom, og at dei såg på det å arrangere ungdomsgudstenester som noko litt slitsamt, ei oppgåve ein helst kunne delegere vekk til nokon andre. Og då vi spurte kvifor hovudgudstenestene ikkje var meir tilrettelagt for ungdom, fekk vi til svar at ungdommar ikkje dukka opp på desse gudstenestene uansett, så kvifor skulle ein legge til rette for dei her?

Til slutt var det frustrasjonen min, rundt dette, som blei drivkrafta mi for å starte på ei kyrkjeleg utdanning, ei utdanning som skulle gje meg kompetansen som trengtest for å jobbe med ungdom i kyrkja. Engasjementet mitt for temaet ungdom og gudsteneste vart ikkje mindre då eg starta på studiet, for dess meir eg lærte om gudstenesta, dess meir engasjert vart eg. Våren 2016 leverte eg mi bacheloroppgåve, med temaet fleirgenerasjonsgudstenesta, gjennom studiet Ungdom, kultur og trosopplæring. I denne oppgåva spurte eg spørsmålet om vi framleis kunne snakke om det å inkludere alle generasjonane i ei gudsteneste. Konklusjonen min den gongen var ja, det kan vi, men det krevjar arbeid for å få det til på ein bra måte.

Det vart ei spanande oppgåve, men etterkvart som eg snakka med fleire om det eg hadde skrevet, opplevde eg at mange var svært interessert i temaet, men at denne oppgåva ikkje var særleg matnyttig om ein ønskja svar på korleis dette såg ut i praksis. Dermed blir denne masteroppgåva på mange måtar ei fortsetting av bacheloroppgåva mi, og eg prøver i denne oppgåva å svare på kva som skjer med gudstenestefellesskapet når ein vågar å ta skrittet ut og inkludere ungdom her.

1.2 Annan forskning på feltet

Det er mange måtar å nærme seg feltet gudsteneste på når ein skal forske på dette, noko boka ”*Gudstjenester med konfirmanter*” eit tydeleg eksempel på. I dette prosjektet som vart

publisert i 2017, gjekk fem forskarar saman for å forske på tre gudstenester med konfirmantar, der kvar og ein av desse forskarane belyste desse gudstenestene frå ulike teoretiske perspektiv. Her såg ein nærare på læring i gudstenesta, talarens truverd under preika, konfirmantar som ministrantar, deltakarroller for konfirmantar, og gudstenester som stader for det heilage. I denne boka er det mykje spennande, og eg har tatt mykje inspirasjon frå denne, bla. til utforminga av intervjuguiden min. Dei to artiklane som er mest relevante for meg i denne samanhengen er Elisabeth Tveito Johnsens artikkel om læringsmodus i gudstenester (Johnsen, 2017, s.40ff) og Gunnfrid Ljones Øierud sin artikkel om deltakarrollar for konfirmantar (Øierud, 2017, s.158ff).

Dei siste åra har det og vorte skrivne fleire masteroppgåver her ved MF som omhandlar gudstenesta og deltakarane her; Trond Engnes (2017) skreiv om sårbarheit og relasjonar i gudstenesta, medan Fredrik Røste (2017) skreiv om trosopplæringas rolle i å gjere ungdommar kjend med gudstenestas språk og praksisar. Den masteroppgåva som eg har funne mest relevant for meg, er Solveig Kristin Leikvoll (2016) si oppgåve, om deltaking i gudstenesta i lys av teaterteori. Denne oppgåva har, i tillegg til eit spanande teoretisk grunnlag, også eit stort empirisk grunnlag, med totalt 379 respondentar, der 115 av desse var unge mellom 15 og 25 år.

1.3 Analyseeining og problemstilling

1.3.1 Analyseeininga – kva er mitt forskingsobjekt?

I ei aktivitetsteoretisk analyse er analyseeininga eit eller fleire møtande aktivitetssystem, meir om dette i kap 2. For å svare på problemstillinga til denne oppgåva observerte eg Ung Messe i ”Skogen kyrkjelyd”, og intervjuar tre av deltakarane her. Ung Messe er namnet kyrkjelyden gjev hovudgudstenesta dei søndagane konfirmantane er spesielt inviterte, i forbindelse med undervisningshelgene sine. Desse søndagane er kyrkja full av konfirmantar, ungdomsleiarar og nokre foreldre, i tillegg til dei som deltek på gudstenestene til vanleg. Under Ung Messe i Skogen møtast to ulike aktivitetssystem, med to ulike mål eller objekt, for å feire gudsteneste ilag, samtidig som dei prøver å skape ei felles mening ut av det som skjer her.

Aktivitetsteorien er eit stort teorigrunnlag, med stort omfang, som gjer at det er mykje ein kan gå djupare inn i. I denne oppgåva er fokuset mitt først og fremst på objektet, og korleis reglane, arbeidsfordeling og dei medierande artefaktane, anvendes til å fremme objektet i

møtet mellom dei to aktivitetssystema, og korleis fleirstemmigheit og konflikt trer fram i denne forhandlinga. Desse omgrepa blir nærare forklart i teorikapittelet.

1.3.2 Kva er mi problemstilling, mitt primære forskingsmål?

I denne oppgåva ønskjer eg å undersøkje kva som skjer med erfaringa av å være eit inkluderande fellesskap, når målgruppa for hovudgudstenesta endras til ungdom under Ung Messe. Hovudproblemstillinga mi blir dermed: *”Kva kjenneteiknar eit inkluderande fellesskap under Ung Messe?”*

Med underspørsmåla: *”Korleis forhandlast det inkluderande fellesskapet under Ung Messe”,* *”Kva objekt kan identifiserast her?”*, *”Kva spenningar oppstår mellom kyrkjelydens praktisering av inkluderande fellesskap, og informantanes erfaring av dette?”*. Og til sist: *Kva gjer dette med vår bruk av det diakonale omgrepet inkluderande fellesskap?”*.

1.3.3 Presisering

Ungdom: Når eg i denne oppgåva skriv om ungdom, meiner eg tenåringar mellom 13 og 19 år.

Hovudgudsteneste: Dokumentet «Veiledning om ulike sider i gudstjenesten», som vart utgitt av kyrkjerådet i etterkant av gudstenestereforma, definerer hovudgudstenesta som den gudstenesta som vanlegvis haldast søndag kl. 11. Denne er kyrkjelydens hovudsamling, er forordna av biskopen, og kan derfor ikkje veljast bort, uansett kva preg ein vel å ha på den (Kirkerådet, 2011 s.2).

1.4. Oppgåvas forskingsdesign

Korleis heng problemstilling, materiale, teori og metode saman?

For å svare på problemstillinga i denne oppgåva, brukar eg eit casesdesign, og går i djupna på temaet ungdom og inkluderande fellesskap i hovudgudstenesta. I denne oppgåva spør eg korleis gudstenestefellesskapet erfarast som eit inkluderande fellesskap når målgruppa skrifter til ungdom i hovudgudstenesta. Det er fleire måtar å gå fram for å finne ut av dette på, men eg har valt å bruke ”Skogen kyrkjelyd”, ein norsk storbykyrkjelyd med eit omfattande konfirmantarbeid, som ein søndag i månaden har fokus på konfirmantane og ungdomsleiarane i hovudgudstenesta, som dei desse søndagane kallar Ung Messe. Eg observerte gudstenesta og det som skjedde her, og etterpå intervjuar eg presten, ein ungdom og ei anna som deltok i gudstenesta, om deira oppleving av gudstenesta.

For å sette ord på og for å forstå kva som skjer i denne gudstenesta ønskjer eg å bruke kulturhistorisk-aktivitetsteori (CHAT), fordi dette er ein teori som gjer meg eit analytisk språk for fellesskapet i gudstenesta. Ved å sette ord på kva roller som er tilgjengelege, kva reglar som gjeld her, kven som handlar (subjekt), kva som er målet (objekt), og kva medierande artefakter som vert brukt her, så gjev det meg eit analytisk språk for kva som skjer når to ulike fellesskap møtes for å feire gudsteneste ilag. CHAT er ein teori som er blitt brukt av mange, på mange ulike arenaer og settingar, men ei av dei som har brukt CHAT i ein diakonal samanheng er Astrid Sandsmark (2013). I sin artikkel "Hva driver vi egentlig med? En aktivitetsteoretisk analyse av trosopplæringsarenaer.", prøver ho å vise korleis ei aktivitetsteoretisk analyse av arbeidet vårt, gjev oss eit verktøy til å avdekke sårbarheit og jobbe førebyggjande med arbeidet vårt (Sandsmark, 2013, s.213). Med denne artikkelen viser ho også korleis CHAT som er ein teori som i utgangspunktet er ein teori om læring og meningsskaping har relevans og utover dette feltet, også som ein diakonal teori.

1.5. Fagleg samanheng

Inkluderande fellesskap har blitt eit kjerneord i diakonien etter den nye diakoniplanen vart vedtatt i 2007. Det er mange måtar å forstå ordet inkludering, det kan handle om opplevinga av å bli sett og ønska velkommen i det ein går inn døra, eller at kyrkjerommet er tilrettelagt for rollestolbrukarar. Men inkluderande fellesskap kan også forståast som mogelegheita til å forstå og skape mening ut av det som skjer i gudstenesta.

Diakoniplanen har følgjande å seie om inkluderande fellesskap:

"Inkluderande fellesskap er eit viktig uttrykk for med-menneskelege omsorg i kyrkja. Bibelen omtaler dette fellesskapet som ein kropp med mange ulike lemmer og funksjonar (1. Kor 12). I dette fellesskapet møtest menneske av begge kjønn med ulike funksjonsevner, ulik kultur og etnisk bakgrunn. I eit inkluderande fellesskap skal den enkelte både sjå og bli sett. Der blir det gitt gjensidig trøyst og hjelp, der blir det frigjort nye krefter og nytt håp." - Plan for Diakoni i Den norske kyrkja (Kyrkjerådet, 2010, s.9).

Utanom sjølve diakoniplanen, er det skriven lite om korleis vi forstår dette ordet. Stephanie Dietrich (2011) drøfter dette kort i artikkelen "Jeg tror på de helliges fellesskap", der ho

problematiserer bruken av ordet *inkluderande*, og spør kva syn impliserar det at vi har på kyrkja når vi seier at nokon inkluderar og andre blir inkludert? Men elles er artikkelen til Dietrich først og fremst ei teologisk utlegging av betydinga av kyrkja som fellesskap, og *communio* omgrepet.

I boka *Diakoni - en kritisk lesebok* (2009) bruker både Kari Karsrud Korslien og Kari Jordheim omgrepet *inkluderande fellesskap* i sine artiklar ”Anerkjennelsens plass i diakonien” og ”Barnediakoni – lys av trosopplæringsreformen”. Men desse bruker dette omgrepet utan å forklare omgrepet noko meir enn å vise til diakoniplanens bruk av dette ordet. Tron Fagermoen bruker også omgrepet *Inkluderande Fellesskap* i sin artikkel: ”Én kropp - mange lemmer: diakoni som inkluderende fellesskapsarbeid” (2008), men denne artikkelen fokuserar mest på dydane til eit inkluderande fellesskap.

I si masteravhandling, peikar Solveig Leikvoll på at det å oppleve seg sett og inkludert i gudstenesta er viktig for trivselen, men at språket i gudstenesta opplevast ofte som ei barriere for inkluderinga, fordi ein ikkje heilt forstår meininga med det som blir sagt (Leikvoll, 2016, s.88). Ho understrekar at det å forstå og skape meining ut av det som skjer er heilt essensielt for at dei som sit i kyrkjelyden under gudstenesta skal oppleve seg som ein deltakar og ikkje berre ein tilskodar (Leikvoll, 2016, s.80f). Gunfrid Ljones Øierud skriv i si avhandling om gudstenesters kommunikasjon og modelldeltakarar, at meiningsskaping i gudstenesta er eit omgrep som må forståast bredt. Meiningsskaping i gudstenesta handlar ikkje berre om å skape meining ut av det som skjer, reint intellektuelt, altså evna til å forstå kva orda eller omgrepa betyr, men det handlar og om kjenslene som skapast i deg. Handlingane og relasjonane i gudstenesta kan være vel så viktige for meiningsskaping i gudstenesta, som det reint intellektuelle (Øierud, 2013, s.23f).

1.6. Oppgåvas oppbygging og struktur

I denne oppgåva skal eg først i kapittel to gjere greie for aktivitetsteorien, som blir hovudteorigrunnlaget for analysen. Her ligg hovudvekta på korleis teorien har utvikla seg gjennom dei tre generasjonane aktivitetsteori. I kapittel tre gjer eg greie for metodiske val. Hovudproblemstillinga ”Kva kjenneteiknar eit inkluderande fellesskap under Ung Messe?” blir sentral både for analysen i kapittel 4 og drøftinga i kapittel 5. Underspørsmåla: ”Korleis forhandlast det inkluderande fellesskapet under Ung Messe”, ”Kva objekt kan identifiserast her?”, og ”Kva spenningar oppstår mellom kyrkjelydens praktisering av inkluderande

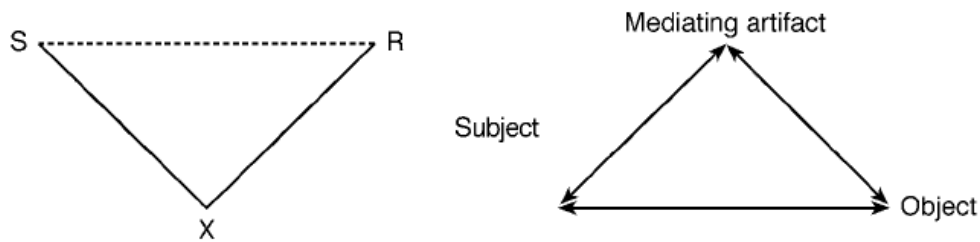
felleskap, og informantanes erfaring av dette?”, bevarast hovudsakleg gjennom analysen, før eg tar med meg desse funna inn i drøftinga for å svare på det aller siste spørsmålet: *Kva gjer dette med vår bruk av det diakonale omgrepet inkluderande fellesskap?*”. Dette siste spørsmålet drøftast opp mot noko av den diakonale teorien som er nemnt tidligare i denne innleiinga.

2.0 Teorigrunnlag: Aktivitetsteori (CHAT)

Kulturhistorisk aktivitetsteori (CHAT) er ein teori som bygger på Lev Vygotskys teoriar om mediering, som han utvikla på slutten av 1920- og byrjinga på 1930-talet. Denne teorien har utvikla seg gjennom tre generasjonar, og mange teoretikarar har medvirka i denne utviklinga, men i denne oppgåva legg eg først og fremst vekt på Lev Vygotsky, Alexei Leont'ev og Yrjö Engeström sine bidrag til aktivitetsteorien. Det som kjenneteiknar aktivitetsteorien er at aktiviteten i seg sjølv er kjernekonseptet, og at ein har eit syn på læring som tilseier at læring er eit spørsmål om kva, kvifor, og korleis menneskjer samhandlar, både gjennom konfliktrar og i fred og harmoni, og at læring heile vegen er noko som skjer både sosialt, materielt og historisk. CHAT som teori set heile vegen fokuset på at måten menneskjer brukar og skaper artefakter (kulturelt) og over tid (historisk), er heilt essensiell for å forklare korleis læring og utvikling oppstår (Fenwick, Edwards og Sawchuck, 2011, s.56).

2.1 Førstegenerasjons aktivitetsteori – individets meningskaping

Den første generasjonen aktivitetsteori var det Vygotsky som stod for, og hans fokus var på mediering som grunnlag for all vår forståing. Han meinte at vår forståing av røynda alltid var mediert, og at ein ikkje kunne forstå menneskja uavhengig frå samfunnet og kulturen dei var ein del av. Og på same måte meinte han at ein ikkje kunne forstå samfunnet utan individa som handla med, og skapte, medierande artefakter. Denne teorien blei gjort kjent og visualisert ved hjelp av modellen under. Denne viser korleis Vygotsky utvida den rette streken frå stimuli (S) til respons (R), og sette ein X i midten for å vise korleis røynda alltid er mediert. Seinare har ein referert til punkta i denne grunnleggjande modellen som subjekt, objekt og medierande artefakt (Engeström, 2001, s.134).

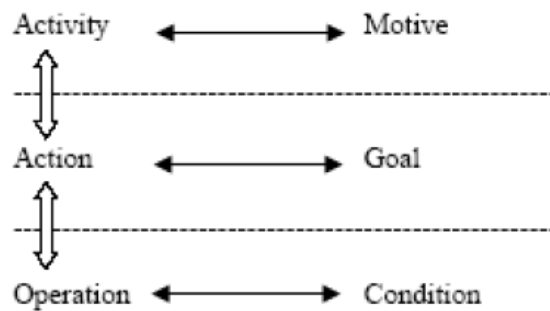

Figur 1a. Vygotskis modell for mediering, og Figur 1b. Den vanligaste omformuleringa av denne (Henta frå Engeström, 2001, s.134).

I Vygotskys samtid var ideen om at kulturelle artefakter hadde noko å gjere med samhandlinga mellom menneskjer, og den einskildes meiningsskaping, heilt revolusjonerande. Med denne teorien tok Vygotsky eit oppgjær med behaviorismens tankegang om at alle handlingar er tinga åtferd, og viste korleis menneskjer skapte meining ut av sine handlingar ved hjelp av medierande verktøy (de Lange, 2010, s.46).

2.2 Andre generasjonen aktivitetsteori – Frå individ til fellesskap

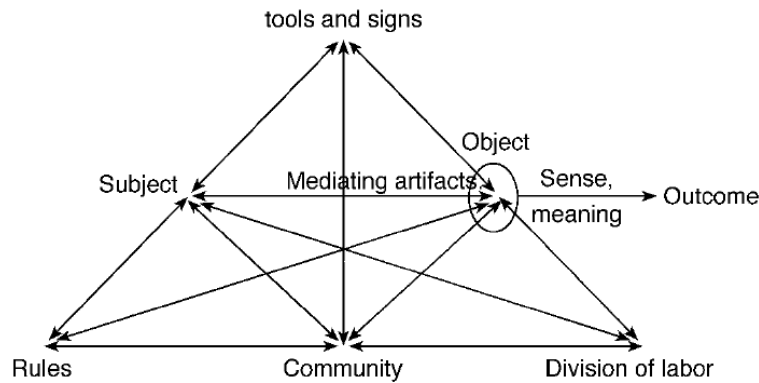
Den første generasjonen aktivitetsteori hadde eit avgrensa omfang, fordi den berre omhandla individet, så då Alexei Leont'ev, Vygotskys kollega og læresvein, utvikla den andre generasjonen aktivitetsteori, var det fordi han såg at det ikkje var tilstrekkeleg å berre beskrive korleis individet skapte meining. Ein måtte også sjå på fellesskapet, og korleis eit fellesskap saman skapte og forhandla meining gjennom aktiviteten ein deltok i. Han meinte at dei sosiale og historiske aspekta, og motivasjonen bak, ein aktivitet ikkje vart tilstrekkeleg belyst gjennom Vygotskys modell (de Lange, 2010, s.49). Leont'ev var oppteken av å skilje mellom operasjon, handling, og aktivitet, for å skilje den individuelle og dei kollektive handlingane. Menneskjelege *operasjonar* meinte han var noko vi gjer ubevisst og automatisk, ved hjelp av medierande verktøy. *Handlingar* derimot er gjort med ei hensikt og er knytt opp mot det vi ønskjer å oppnå og til måla våre. Omgrepet *Aktivitet* prøver på mange måtar å dekke det som ein òg kan kalle medierande prosessar. Ved å bruke ordet *aktivitet* om dette, så plasserar ein desse medierande prosessane inn i våre daglegdagse handlingar, på alle våre sosiale arenaer; på jobb, på skulen i kyrkja og i familien osv. Dette fordi desse medierande prosessande best kan forståast i lys av dei sosiale praksisane dei inngår i (Afdal, 2013, s.189).

Figur 2. Leont'evs modell av aktivitetens struktur (Henta frå de Lange, 2010, s.49).

Gjennom sin kritikk, bidrog Leont'ev til ei forståing av korleis individuell læring skjer i fellesskap med andre, gjennom aktivitetar og ved hjelp av medierande verktøy. Leont'ev meinte at alle aktivitetar har ei retning, eit felles mål som ein sikter seg mot, som gjev fellesskapet mening og fokus, dette kalla han aktivitetens *objekt*. Dette objektet skapast gjennom ei konstant forhandling mellom dei ulike handlande aktørane i ein aktivitet (de Lange, 2010, s.49). Desse indre motsetningane som kjem fram i forhandlinga, er det som driv utviklinga av aktiviteten framover (Engeström, 2001, s.135). I ei aktivitetsteoretisk analyse er objektet sentralt for analysen, fordi objektet også markerar grensene for ein aktivitet. Men Leont'ev var ikkje så veldig tydeleg på kor grensene til den einskilde aktiviteten gjekk, og sjølv om han la til nye punkt til analysen, så utvikla han ikkje den visuelle modellen til Vygotsky. Dette vart noko av det den finske læringsteoretikaren Yrjö Engeström jobba vidare med i si utvikling av aktivitetsteorien (de Lange, 2010, s.50). Engeström la vekt på at handlingar er individuelle, medan aktivitetar er kollektive og kjenneteiknast av arbeidsdeling. Dette betyr vidare at mål er individuelle, medan motiv og objekt er kollektive (Afdal, 2013, s.189).

Engeström introduserte omgrepet aktivitetssystem for å beskrive korleis dei medierande handlingane gjennomsyrrar dei sosiale strukturane i ein aktivitet. Ein aktivitet skjer innanfor rammene av ei fellesskap, og har eit eige sett med reglar, praksisar, deltakarar, objekt og arbeidsdeling. Desse strukturane i aktiviteten er det som skaper skiljelinjene mellom aktiviteten og samfunnet rundt, noko som igjen skapast, reproduserast og formast gjennom den einskilde deltakares *handlingar* og *operasjonar* (de Lange, 2010, s.50f). For å synleggjere korleis dette hang saman laga Engeström modellen under:

Figur 3. Engeströms aktivitetssystem (Henta frå Engeström, 2001, s.135).

På same måte som Leont'ev, er også Engeström oppteken av å plassere den einskildes mediering inn i rammene av fellesskapet. Men i motsetning til Leont'ev bygger han ut Vygotskys originale modell (den øvste delen av trekanten) for å illustrere dette, og legg til punkta som omhandlar fellesskapet i botn av trekanten. Dermed klarar han å vise oss korleis fellesskapet på makronivå heng saman med handlinga på mikronivå, og korleis desse verkar saman for å skape eit resultat (de Lange, 2010, s.51). Mediering i andregenerasjons aktivitetsteori er ikkje avgrensa til å gjelde berre den einskilde personens meiningsskaping, men det er noko som gjennomsyrrar heile aktiviteten. Altså utvidar ein perspektivet på mediering i overgangen frå første til andre generasjons aktivitetsteori, slik at mediering går frå å være ein individuell prosess til å bli ein kollektiv prosess. Denne medieringa skjer på ulike stader i aktiviteten. Framleis er reiskapar og teikn viktig for den individuelle meiningsskapinga mellom subjekt og objekt, men reglane får her den same funksjonen mellom subjektet og fellesskapet. Reglane blir artefakter som fortolkar og regulerar forholdet mellom det kollektive fellesskapet og den einskilde aktøren. På den andre sida, så medierar arbeidsdeling relasjonen mellom fellesskap og objekt (Afdal, 2013, s.191).

Noko av det viktige her er å forstå alle desse delane i lys av aktiviteten som heilskap, og at den alltid er retta mot eit objekt. Objektet gjev aktiviteten er retning, det gjer at aktiviteten alltid er på veg frå noko og til noko anna. Objektet overskrider aktivitetssystemet, og ein kan nesten seie at det blir del av ein større røyndom, noko som fører til at aktiviteten også har ein tydeleg moglegheit for ekspansjon (Afdal, 2013, s.191).

2.2.1 Internalisering / eksternalisering

Noko som er sentralt for å utdjupe forståinga av CHAT, er prosessane rundt internalisering og eksternalisering av kunnskap. *Internalisering* er eit omgrep som stammer frå Vygotsky, og handlar om korleis individet skapar forståing når ein får innsikt i eit fellesskap, og korleis denne forståinga endrar dei psykologiske strukturane hos individet. Gjennom denne prosessen av den individuelle læringa, blir ein heile vegen konfrontert med røynda utanfor. Når individet gradvis blir meir kjent med den sosiale aktiviteten, vil denne meiningsskapinga opplevast meir som ei rutine, og vil gje meir rom for kreativitet og etterkvart vil ein evne å gå utanfor dei sette strukturane for aktiviteten. Denne utviklinga frå ”lære å kjenne” til å ”kjenne praksisen” er utviklinga frå konkrete erfaringar og opplevingar, til abstrakt kunnskap. Den abstrakte kunnskapen er eit nødvendig steg for å oppnå innovasjon og endringar i aktiviteten (de Lange, 2010, s.51f). *Eksternalisering* er basert på den personlege nyskapinga av den internaliserte kunnskapen, som gjer den einskilde i stand til å utrykke kva som er kjernen av aktivitetens eigenskapar og problem. Eksternalisering er det sosiale bidraget frå den individuelle aktøren, og ved hjelp av eksternalisert kunnskap kan individet adressere mogelegheiter og utfordringar ved aktiviteten og korleis ein kan forbetre desse praksisane som ein er ein del av (de Lange, 2010, s.52).

Desse ulike læringsnivåa heng nøye saman med verktøya og artefaktene ein brukar. Desse verktøya vil ha ulike meiningar og funksjonar, avhengig av situasjonen og personen som brukar desse. Dette blir særleg tydeleg i situasjonar der aktøren møter eit problem som ein må tilpasse seg eller løyse. Problem blir dermed ei vanleg kjelde til læring. I einskilde situasjonar vil dette skape ei dobbelskap, deltakaren klarar ikkje å løyse problemet med dei verktøya ein kjenner til og dermed må ein bruke andre reiskapar eller rett og slett skape nye for å løyse utfordringa ein står ovanfor, noko som igjen vil føre til læring, og at artefaktene endrar sin funksjon og betydning (de Lange, 2010, s.53).

2.2.2 Motsetningar som framdriftskraft

Utviklinga av ein aktivitet skjer ifølgje Engeström med utgangspunkt i to ulike motsetningar, som han kallar primære og sekundære motsetningar. *Primærmotsetningar* representerar ei konflikt mellom det å bruke ressursane sjølv, og det å bytte bort ressursane som produserast i ein aktivitet. Med andre ord handlar dette om ei forhandling mellom dei ulike aktørane om korleis bruksverdien og bytteverdien skal prioriterast. Desse forhandlingane finn ein også spor av i andre delar av aktiviteten. Denne motsetninga er innbakt i aktivitetens objekt, altså

meninga med aktiviteten, og poenget er at desse primærmotsetningane inne i ein aktivitet viser korleis ein vektlegg ulike ting ved eitt og same element i ein aktivitet, og korleis dette gang på gang fører til konflikt (de Lange, 2010, s.54).

Sekundærmotsetningar er konflikter mellom ulike element i ein aktivitet, som for eksempel når ein av deltakarane konstruerar aktivitetens objekt på ein måte som er i konflikt med aktivitetens reglar, då skapar desse motsetningane interessekonflikter. Motsetningar kan oppstå mellom kortvarige handlingar, og langsgåande strukturar i ein aktivitet, men dei kan også oppstå på grunn av mangfaldet av handlingar innanfor aktivitetssystemets rammer. Dette mangfaldet av meningar og handlingar i ein aktivitet kan ein og kalle "fleirstemmigheit", dette beskriv korleis eit fellesskap utviklast gjennom både motstridande handlingar, og samanhengande handlingar. Det at fellesskapet er i stadig forandring gjer at ein uunngåelig får konflikter mellom aktøren og artefaktene, noko som igjen fører til endringar på mikronivå. Større endringar derimot, er gjerne utløyst av djupare konflikter, grunna motsetningar. Det å løyse desse inneber som oftast strukturelle endringar av aktiviteten, noko som igjen kan føre til frustrerande konflikter (de Lange, 2010, s.54f).

En ekspansiv transformasjon er skjedd når objektet og motivet bak ei handling er blitt omforma slik at det klarar å famne ei langt vidare moglegheitshorison, enn det ein hadde tidlegare. Når den ekspansive transformasjonen er fullkomen, kan ein forstå dette som ei kollektiv reise gjennom den næraste utviklingssona. Den næraste utviklingssona er her forstått som avstanden mellom dine noverande kvardagshandlingar og den historiske, nye forma til den sosiale aktiviteten du er ein del av. Dette springer ut som løysinga på den tidligare motsetninga og problemet (Engeström, 2001, s.137).

2.3 Tredje generasjonen aktivitetsteori – når aktivitetssystem møtast

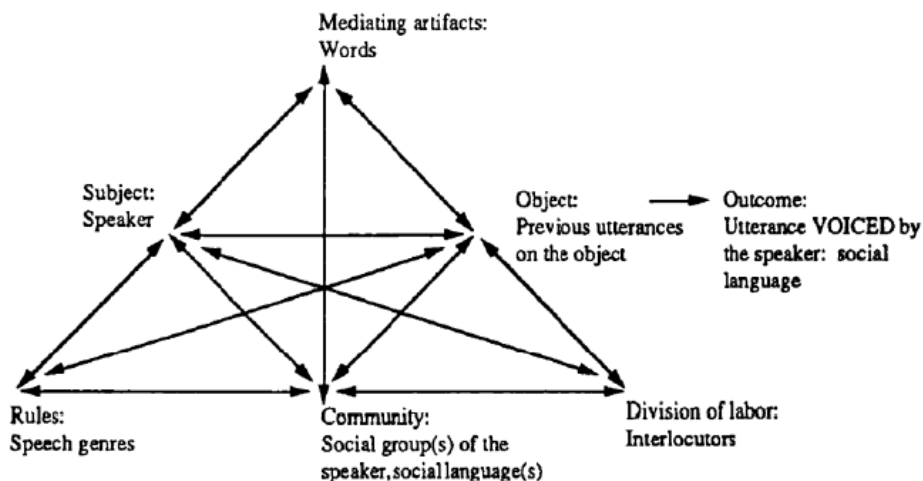
Det som eg til no har gjort greie for angående meningsskaping og læring, har stort sett handla om korleis dette skjer innanfor rammene av eit einskild fellesskap, men i den tredje generasjonen aktivitetsteori, så handlar det om kva som skjer når to ulike aktivitetssystem møtast og kva som skjer når desse saman skal forhandle om mening.

Då aktivitetsteorien byrja å få større fotfeste utanfor Sovjet, kom også spørsmålet frå kritiske røyster: Korleis skjer forhandlinga av mening mellom ulike tradisjonar? Mange meinte at

aktivitetsteorien tok for lite omsyn til ulikskap i tradisjonar og perspektiv når forhandlinga av meining skulle skje (Engeström, 2001, s.135). Den tredje generasjonen aktivitetsteori tek utgangspunkt i to ulike problemstillingar frå Leont'evs arbeid. Den første problemstillinga handla om at den medierte handlinga, i andregenerasjons aktivitetsteori, vart applisert på ein måte som ignorerte den rådande diskursen i samfunnet rundt. Medan den andre problemstillinga handla om at andregenerasjons aktivitetsteori ikkje fekk fram korleis aktiviteten relaterte seg til, og vart påverka av, andre sosiale aktivitetar (de Lange, 2010, s.55f).

2.3.1 Fleirstemmigheit

Engeström var særskild oppteken av aktivitetssystemets fleirstemmigheit, og dette tok han og opp i si ph.d avhandling, her refererte han til fleirstemmigheit som ”*Heteroglossia*”. Dette var eit uttrykk som skulle referere til mangfaldet av talemåtar og stemmer i eit aktivitetssystem. Denne diskursen, angående språkbruk, går for mange aktivitetsteoretikarar under merkelappen medierte handlingar. Dette inneber at ein ser på lydar og symbol som verktøy for å regulere samhandlinga og meiningsskapinga mellom menneskjer. I sin artikkel ”Voice as Communicative Action” gjev ein annan finsk læringsteoretikar, Ritva Engeström, oss ein modell som prøver å forklare korleis språk her blir handlingar som bidrar til å realisere og skape objektet i ein aktivitet (Engeström, i de Lange, 2010, s.56).

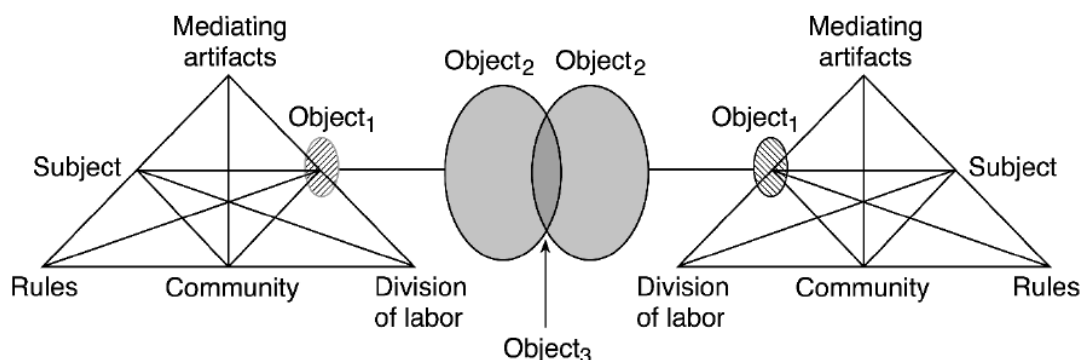

Figur 4. Ritva Engeströms modell for aktivitetssystemets diskurs (Henta frå de Lange, 2010, s.56).

Denne modellen viser oss korleis språksjangeren som eit strukturert, sosialt, språk blir plassert innunder fellesskapets regler. Altså fungerer reglene her som reguleringar for korleis ein adresserar relevante utfordringar inne i fellesskapet. Det sosiale språket, eller språksjangrane, blir definert som normberande strukturar, der spesifikke ord og uttrykk anvendes for å bære fram aktivitetens objekt. Denne modellen gjev òg meining om ein ser den i samanheng med Leont'evs tredelte struktur av ein aktivitet; som aktivitet, handling og operasjon. På den eine sida er diskursen prega av at språkbruken går på automatikk og etablerte rutinar, som ikkje behøver bevisst merksemd, noko som gjev gjenklang med Leont'evs *operasjonar*. Den andre ideen om diskurs er på nivå med Leont'evs forståing av *aktivitet*. Denne teorien, og modellen, kan hjelpe oss til å analysere og forstå korleis diskurs bidreg til å saman konstruere aktivitetens objekt, og korleis måten vi snakkar saman på, heng saman med djupe strukturelle aspekt, og rutinar (de Lange, 2010, s.56f).

2.3.2 Samhandling mellom aktivitetssystem

Det andre problemet som førte fram til utviklinga av tredjegerasjons aktivitets teori var at mange meinte at aktivitetssystema ikkje tok for seg korleis eit aktivitetssystem relaterte seg til andre aktivitetssystem, og samfunnet rundt. Dette førte til at Engeström laga ein ny modell, som viste korleis to aktivitetssystem ville relatere seg til kvarandre, og korleis forhandlinga av meining skjedde her, med to ulike objekt. Dermed blir det slik at i tredjegerasjons aktivitetsteori er den minste analyseeininga to samhandlende aktivitetssystem. Denne viser også tydelegare fleirstemmigheita, og bringer fram betydninga av "talk in practice" (de Lange, 2010, s.57f).

Figur 5. To samhandlende aktivitetssystem (Henta frå, Engeström, 2001, s.136).

I den tredje generasjonen blir det tydeleg at objektet ikkje lengre er eit ureflektert, kortsiktig mål, slik objektet er i den første generasjonen, eller eit kollektivt framforhandla objekt konstruert av fellesskapet, slik det framstår i den andre generasjonen. Men her er objektet blitt noko litt meir flytande, som ikkje kan reduserast til eit kortsiktig mål, det kan berre forståast når det blir tolka med bakgrunn i aktivitetens historie (Engeström, 2001, s.136).

2.3.3 Grensekryssing og grenseobjekt

Grensekryssing vart først introdusert som eit omgrep som skulle beskrive korleis fagfolk av og til må entre ukjende territorium, som ein eigentleg ikkje er kvalifisert for, og korleis ein dermed vert utfordra på å forhandle og kombinere kunnskap frå andre situasjonar for å skape hybridsituasjonar. Omgrepet *grenseobjekt* vart introdusert av dei to amerikanske forskarane Susan Leigh Star og James L. Griesemer for å vise korleis artefakter kan innfri ein spesiell funksjon når det gjeld å bygge bru mellom ulike, kryssande, praksisar. I følge desse er grenseobjektet eit objekt som tilhøyrer fleire ulike "univers", og som tilfredsstillar krava til alle desse dei er ein del av. Grenseobjekt er elastiske nok til at ein klarar å tilpasse seg lokale behov og restriksjonar, men samtidig som at det er robust nok til å ha ein felles identitet på dei ulike stadane. Til dagleg har det ein svak struktur, men det kan på einstilte stader få ein meir robust struktur. Det å studere og analysere grensekryssing krevjar at ein analyserar alle dei ulike systema som i større eller mindre grad er knytt saman for å forstå korleis grenser møtast og kryssast (Akkerman og Bakker, 2011, s.134f).

Innanfor læringsteorien er tematikken rundt grenser eit nokså nytt tema. Her har ein gjerne vore meir oppteken av overføring. Men overføring handlar mest om eingongsoverføringar frå einstilte personar som beveger seg frå ein kontekst der ein lærar, til ein kontekst der ein skal anvende denne kunnskapen, for eksempel bevegelsen frå skulebenken til arbeidslivet. Grensekryssing og grenseobjekt derimot, refererar til ein pågåande, tosidig, prosess, der to ulike kontekstar samhandlar med kvarandre. Denne prosessen angår ikkje berre den einstilte personen, men også fellesskapet som heilskap.

Eit anna viktig aspekt som skil grenselitteraturen frå den som handlar om overføring, er det som handlar om ulikskap. Grenselitteraturen omfamnar ulikskap, medan overføringslitteraturen ser på ulikskap som noko problematisk og som helst burde unngåast. Grenselitteraturen er oppteken av å overvinne uregelmessigheiter som stammar frå sosiokulturelle forskjellar, i staden for å fokusere på å unngå eller overkomme forskjellane i

seg sjølv. I tredjegerasjons aktivitetsteori særleg, så ser ein potensialet i desse ulikskapane, og ein er oppteken av at desse er det som skapar framdrift og utvikling i eit fellesskapet (Akkerman og Bakker, 2011, s.136).

Grenser oppstår i mellomrommet mellom to eller fleire aktivitetssystem. Denne grensa representerar den kulturelle forskjellen som kan gjere samhandling og aktivitet på tvers av grensene vanskeleg, samtidig som denne grensa også representerar den potensielle verdien om ein klarar å kommunisere og etablere eit samarbeid på tvers av denne (Akkerman og Bakker, 2011, s.139).

Menneskjene som handlar ved grensene har i ulike tradisjonar fått ulike namn, men ein kan gjerne kalle dei grensekryssarar. Erfaringane til desse grensekryssarane kan vise oss tvitydigheita til desse grensene. På den eine sida har dei i oppgåve å bygge bru mellom dei ulike aktivitetane som dei handlar i, men på same tid blir dei haldt ansvarlege i kvart av dei ulike fellesskapa som dei tilhøyrrer, og risikerar kritikk frå begge hald om dei blir for like det eine eller den andre fellesskapet. På eine sida representerar dei likskapen mellom desse fellesskapa, men på den andre sida understrekar dei og ulikskapane. Dette gjer at grensekryssarane har lett for å hamne i ein sårbar posisjon, i periferien av begge fellesskapa, der ein aldri blir ein fullverdig deltakar av nokon av fellesskapa. Likevel har grensekryssarane ei veldig verdifull oppgåve; dei sit med kunnskap om element frå den eine praksisen som kan introduserast til den andre. Desse grensekryssarane behøver personlege eigenskapar som gjer dei i stand til å leie og integrere sprikande meiningar og handlingar på tvers av fellesskap og dei må være i stand til kommunisere med dei ulike aktørane i dei ulike fellesskapa, samtidig som ein har ein indre dialog med dei ulike perspektiva (Akkerman og Bakker, 2011, s.140).

Grenseobjekta har og ein sentral rolle ved grensene. Desse er og nokså tvitydige, fordi dei på den eine sida er tydeleg, artikulerte, artefakter som formidlar meining og adresserar ulike perspektiv, men på den andre sida får grenseobjekt ulike meiningar i ulike settingar, dette samtidig som desse har ein såpass tydeleg struktur at dei er moglege å kjenne att på tvers av desse. Grenseobjekta er levande samansetningar og fungerer som eit oversettingsverktøy som tillét ulike aktørar, frå ulike fellesskap å arbeide saman i mange forskjellige settingar. Men likevel viser fleire studie at artefakter kan mislykkas som grenseobjekt om ein ikkje fullt ut klarar å romme dei ulike forståingane og meiningane. På same måten som grensekryssarane, finn og grenseobjektet seg i eit slags ingenmannsland, dei tilhøyrrer både det eine og det andre

felleskapet, men likevel ikkje heilt til nokon av dei. Grensene skapar eit behov for dialog, der meininga må forhandlast slik at noko nytt kan vekse fram (Akkerman og Bakker, 2011, s.140ff).

3.0 Metode

3.1 Kva slags type forskning er dette?

I denne oppgåva nyttar eg eit kvalitativt casesdesign for å svare på problemstillinga mi. Ordet case, kjem frå det latinske ordet casus, og betyr tilfelle. I eit casestudie er målet å undersøkje eit spesielt fenomen i djupa. Undersøkinga er avgrensa, men ein hentar inn mykje informasjon frå casen i kortare eller lengre tid. Ein nyttar gjerne fleire datakjelder, men felles for desse er at kjeldene er tid- og stadavhengige, det vil seie at eit fenomen blir undersøkt i ei fysisk, sosial og historisk setting. Casestudier gjennomførast ofte ved hjelp av kvalitative tilnærmingar, som observasjon, intervju og dokumenter, men det kan og nyttast eksisterande statistikk om fenomenet (Johannesen, Tuft og Christoffersen, 2010 s.80f.). I dette tilfellet brukte eg observasjon av ei gudsteneste, og tre intervju som datakjelder.

3.2 Utval

For å svare på problemstillinga min, ønska eg å kome i kontakt med ein kyrkjelyd som hadde jobba med å inkludere ungdom i hovudgudstenesta, og for å gjere det enkelt for meg sjølv, så kontakta eg ein kyrkjelyd som eg allereie kjente til, og som eg visste hadde jobba med dette temaet ei stund. Eg kontakta presten som eg visste hadde ansvaret for konfirmantarbeidet og lurte på om dei som kyrkjelyd kunne være interessert i å delta, og om han kunne tenkje seg å bli intervjuet, og fekk positivt svar. Eg spurte og om hjelp til å finne nokon som var litt eldre og aktiv i kyrkjelyden, som kunne være aktuell som den siste personen eg skulle intervjuet, og eg enda til slutt opp med å intervjuet ei dame i 40-50 åra, som var aktiv i kyrkjelyden.

Fordi målgruppa for denne gudstenesta var ungdom, så ønska eg og å intervjuet ein ungdom som hadde vore tilstades og gjerne deltatt med oppgåver. Helst ønska eg å intervjuet ein som var over konfirmantaldet, og som dermed hadde tatt eit bevisst val om å være til stades, og som gjerne hadde nokon tankar rundt dette. Eg spurte ei av dei tilsette i konfirmantarbeidet om ho hadde nokon tips til kven eg kunne intervjuet av ungdommane, og etter å ha diskutert litt fram og tilbake, så fekk eg ho til å spørje ein av ungdomsleiarane i løpet av konfirmanthelga.

Innanfor kvalitative metodar, er hensikta å få så mykje informasjon som mogeleg om fenomenet ein undersøker, og om konteksten dette skjer i. Derfor er det vanleg innanfor kvalitative metodar å ha bevisste kriterium som ein følgjer når ein gjere eit utval av informantar. Når det gjeld utval av informantar til denne oppgåva, var det viktig for meg at dei eg intervjuar hadde ulike alder, og derfor gjerne litt ulike tankar om kva dei hadde vore med på, slik at dei stemmene som kom fram i oppgåva, kunne representere litt av breidda som var tilstades i forsamlinga denne søndagen. Dette kan seiast å være eit strategisk utval (Johannesen m. fl., 2016, s.116ff). Området som Skogen kyrkjelyd ligg i er generelt prega av velstand og ressurssterke menneskje, og det kan være vanskeleg å få maksimal variasjon i ein kyrkjelyd der alle bur i same området og har ca. den same sosioøkonomiske bakgrunnen. Men eg prøvde å få til ein variasjon i alder, erfaring og kjønn, så sjølv om eg nytta snøballmetoden for å få tak i desse, ved at eg spurte tilsette om hjelp til å finne dei to siste informantane, så lukkast eg likevel med å få til ein viss variasjon.

3.3 Metodiske val rundt innsamling av materiale

3.3.1 Intervju

I tillegg til observasjon, brukte eg og intervju som metode for innhenting av materiale. Intervju kan eigne seg når ein ønskjer seg omfattande, og fyldig, informasjon om einskilde menneskjers opplevingar og erfaringar. Intervju kan gje informanten ein større fridom til uttrykkje seg enn det for eksempel eit spørjeskjema gjer, og er derfor best å bruke når det er informantens erfaringar og oppfatningar ein er ute etter. Sosiale situasjonar er komplekse, og til tider vanskeleg å forklare, derfor kan eit intervju gjere det mogeleg å få fram nyansane knytt til desse (Johannesen m. fl., 2016, s.146).

Men det er også fleire vurderingar å gjere rundt intervjuar, skal ein ha gruppeintervju, eller enkelt intervju? Eg valte i denne samanhengen å gjere ein-til-ein-intervju. Dette var både praktisk og hensiktsmessig. Det var særskildt praktisk fordi denne søndagen falt på fastelavnssøndag og morsdagen, og mange hadde dermed planar etter gudstenesta. Eit gruppeintervju ville kravd meir tid av enda fleire, og dermed vore vanskelegare å få til. Men eg vil og seie at dette var mest hensiktsmessig, særleg for ungdommane, fordi her kan det å skilje seg ut med eigne tankar og meiningar være vanskelegare. Så sjølv om dette kunne gjeve meg meir utfyllande informasjon om korleis ungdommane som gruppe og fellesskap opplevde gudstenesta, så ville eg nok ikkje fått så personlege tankar om det å være med på gudsteneste,

og kva det betydde for den einskilde å være ein del av fellesskapet her, det ville heller ikkje blitt tid til å diskutere så mange ulike tema rundt gudstenesta.

Som intervjuform valte eg å gjennomføre semi-strukturerte intervju. Eg hadde forberedt ein intervjuguide med spørsmål inndelt etter tema på førehand. Men i intervjusituasjonen valte eg å først og fremst følgje flyten i intervjua, og prøvde å følgje opp med spørsmål omkring tema som informantane tok opp i intervjua, og fyller på med dei spørsmåla som eg ønskja svar på innimellom.

3.3.2 Observasjon

Ved å intervjuje menneskjer får ein informasjon om kva informantane seier at dei gjer, medan ein gjennom observasjon får innsikt i det dei faktisk gjer. Gjennom observasjonen får ein direkte innsyn i dei samhandlingane ein ønskjer å studere, men det kan og hjelpe til å få innsyn i situasjonar der informanten ikkje har eit språk som kan beskrive det som faktisk skjer her. Observasjon kan brukast som eit supplement til intervjua, for å svare på problemstillinga, eller rett og slett berre for å undersøkje situasjonen frå eit anna perspektiv enn det informantane kan gje (Johannesen m.fl., 2010 s.129).

Observeringssituasjonen gjev oss informasjon på fleire nivå, både om det som faktisk hender i den konkrete situasjonen, med og forskarens fortolking av situasjonen. Fordi observasjonen gjennomførst med alle sansane, påverkar dette og opplevinga av situasjonen, forskaren tek med seg si forforståing inn i situasjonen, og alt dette verkar saman for å bestemme kva forskaren faktisk får med seg i intervjusituasjonen. Derfor er det ein fordel om forskaren har mogelegheit til å bruke tid til å bli kjent med feltet på førehand, fordi dess betre ein kjenner feltet og situasjonen ein skal observere, dess lettare blir det å gli naturleg inn i omgivingane rundt situasjonen som observerast (Johannesen m.fl., 2010 s.129). I gudstenestesituasjonen var det derfor ein fordel at eg var godt kjend med å gå på gudsteneste i Den norske kyrkje, og at eg gjennom gudstenesta var deltakande observatør, som reiste meg ilag med alle andre, og deltok i salmesongen.

3.4 Tilnærming til materialet

I denne oppgåva har eg heile vegen tatt utgangspunkt i dei sentrale omgrepa frå aktivitetsteorien; Subjekt, objekt, medierande artefakter, regler, fellesskap og arbeidsdeling. Sjølv om eg ikkje eksplisitt brukte desse omgrepa i intervjua, så hadde eg også desse omgrepa

i tankane når eg utforma intervjuguiden, og avgjorde kva eg ønskja å få svar på frå informantane. Fordi eg visste at eg ønskja å bruke aktivitetsteorien som teoretisk rammeverk for analysen, og dermed visste at eg måtte stille spørsmåla på ein måte som gjorde at eg fekk svar på det eg trengte til analysen. I analysen tek eg desse omgrepa frå aktivitetsteorien i bruk meir eksplisitt, og sorterar funna mine tematisk ut frå desse omgrepa. Dette kan kallast ein deduktiv tilnærming til materialet (Johannesen m. fl., 2016, s.47).

3.5 Forskingas kvalitet

3.5.1 Datagrunnlag

I dei tidlige fasane av arbeidet med denne oppgåva, så hadde eg tenkt å bruke to ulike kyrkjelydar, for å få eit samanlikningsgrunnlag med omsyn til funna mine. Men etterkvart som eg kom lengre ut i prosessen, og etter råd frå rettleiar, så innsåg eg at det å bruke to ulike kyrkjelydar, med tre informantar på kvar stad, ville gje meg eit alt for stort materiale, i forhold til kva eg faktisk trengte, og hadde plass/ tid til innanfor rammene av denne oppgåva. Derfor valte eg til sist å berre bruke ein kyrkjelyd og tre informantar som datagrunnlag for denne studien. Casestudier som metode er ikkje avhengig av mange informantar eller eit stort kvantitativt datamateriale, for å svare på problemstillinga, her er det om å gjere å gå i djupna på eit spesielt fenomen. Dess mindre det kvantitative omfanget av materialet er, dess meir detaljert informasjon får ein plass til å beskrive den informasjonen ein har innhenta (Flyvbjerg, 2011, s.311f).

3.5.2 Generalisering, reliabilitet og validitet

Er observasjon av ei einskild gudsteneste, og intervju av berre tre informantar, nok til å seie noko om opplevinga av å være inkluderande fellesskap også andre stader? Samfunnsvitskapen har ikkje lukkast med å produsere generelle, kontekstuvhengige teoriar om verda, derfor kan ein argumentere for at, i mangel på dette, så er spesifikk, kontekstavhengig kunnskap, det einaste vi har å lene oss på. Og det er nettopp denne typen informasjonen ein får ved å intervju og observere (Flyvbjerg, 2011, s.303). Ved å gjere eit strategisk utval informantar, så bidreg ein og til mogelegheita for å generalisere funna. Einskilde går så langt som å hevde at ein har fått meir informasjon og nyoppdagingar av intens observasjon av einskilde hendingar enn kva ein har fått frå statistikkar om store grupper. Dette betyr ikkje at statistikkar ikkje kan seie oss noko, men det vil seie at større statistikkar ikkje er den einaste måten å få god informasjon, som også kan seie oss noko om fenomenet andre stader. Sjølv om dei kvalitative funna frå ein stad formelt sett ikkje kan generaliserast, så kan det likevel gje

oss verdifull innsikt om fenomenet, som er mogeleg å overføre til liknande fenomen i andre kontekstar (Flyvbjerg, 2011, s.304f).

Innanfor kvalitativ forskning er det nesten ikkje mogeleg å få til ekstern reliabilitet, det vil seie at ein annan forskar kunne gått ut, observert ei liknande gudsteneste og intervjuet liknande informantar, med dei same spørsmåla og enda opp med dei nøyaktig same funna. Dette er vanskeleg å få til, når informasjonsinnhentinga skjer i samhandlinga mellom menneskjer. Dermed blir ikkje spørsmålet om denne forskingas reliabilitet, eit spørsmål om ekstern reliabilitet, men eit spørsmål om intern reliabilitet, og målet i denne delen av oppgåva blir dermed å gjere forskingsprosessen min så gjennomsiiktig som mogeleg. Ved å beskrive korleis eg steg for steg gjekk fram for å finne materialet og tolka det, gjev eg lesaren innsikt i prosessen, slik at ein har moglegheit til å undersøkje og vurdere reliabiliteten og validiteten til forskingsprosessen som heilskap (Thagaard, 2013, s.202).

3.6 Personvern og etiske omsyn

I denne oppgåva er alle personar og stader som blir nemnt med namn, anonymisert, og alle tre informantane har fått informasjon om prosjektet både skriftleg og munnleg, og deretter skriftleg gjeve samtykke til å delta i prosjektet. For Jonas som er under 16 år, har eg også innhenta skriftleg samtykke frå føresette, sidan eg her spør om personsensitive spørsmål om religiøs tru og praksis. Av same grunn vart prosjektet meldt og godkjent av NSD, før eg sette i gang med prosjektet.

Når eg har transkribert intervjuet, og deretter brukt sitata, så har eg valt å skrive Andreas, prest, sine sitat på bokmål, sjølv om resten av oppgåva er skriven på nynorsk. Andreas pratar austlandsk, og eg ønskja å best mogeleg bevare hans språk og formuleringar, slik han seier dei. Om eg hadde valt å skrive desse på nynorsk, så ville dette forandra både hans ordbruk og språk veldig. Av same grunn har eg valt å skrive dei to andre intervjuet på nynorsk, sidan desse to andre informantane pratar sør- og vestlandsdialektar. Det er langt lettare å ”høyre” deira stemmer i teksten om eg skriv nynorsk, sjølv om eg her har måtte gjere nokre mindre endringar for at sitata skal skrivast på ”korrekt” nynorsk. Likevel har eg eit par gongar i teksten latt sitata stå slik dei blei sagt, fordi eg opplevde at dei blei sagt på ein så veldig karakteristisk måte, at det ble vanskeleg å ta dei vekk utan også å fjerne noko av det som vart

formidla rundt sitatet. Sidan det ikkje nemnast verken by eller kyrkjelyd, så tenkjer eg at dette ikkje identifiserar personar eller kyrkjelyden noko nærare.

Intervjua er gjennomført på ulike dagar av praktiske omsyn. Eg hadde berre mogelegheit til å få gjennomført eit intervju same dag som gudstenesta, og da valte eg å intervju Jonas, som er ung medarbeidar, fordi eg tenkte at han var kanskje den av informantane kor informasjonen eg trengte i størst grad var ”ferskvare”, og eg opplevde det som viktig å få med meg hans umiddelbare tankar og reaksjonar på gudstenesta, fordi det kanskje ville vore mykje av det han ikkje lengre ville ha hugsa på å nemne i intervjuet om vi for eksempel hadde prata dagen etter. Gunhild, gudstenestedeltakar, intervjuar eg morgonen etter gudstenesta, medan intervjuet med Andreas fant sted to dagar etter gudstenesta.

4.0 Analyse

I denne analysen brukar eg omgrepa subjekt, objekt, medierande artefakter, reglar, arbeidsdeling og aktivitetssystem, for å sortere funna mine frå observasjonen og intervju.

Aktivitetsteorien som eg gjorde greie for i kapittel to, gav meg eit stort teoretisk rammeverk for denne oppgåva og det blir vanskeleg for meg å ta for meg absolutt alt som omhandlar for eksempel medierande artefakter, reglar, arbeidsdeling osv. Derfor har eg undervegs i analysen lagt størst vekt på funna som omhandlar fleirstemmigheit og konflikhtar rundt opplevingane av Ung Messe, og korleis desse blir med å forhandle fram objektet for Ung Messe. Dette gjer eg med bakgrunn i Engeströms i fem punkter, som summerar opp kva som er viktig i ei tredjegerasjons aktivitetsteoretisk analyse (Engeström, 2001, s.136f):

1. To samhandlande aktivitetssystem er den minste analyseeininga.
2. Eit aktivitetssystem er alltid eit fellesskap med eit mangfald av stemmer, som til tider også bærer på ulike meiningar, tradisjonar og interesser.
3. Eit aktivitetssystem blir alltid til i ein spesifikk kontekst, som formast og endrast over tid, dermed kan problema og potensialet til denne aktiviteten kan berre forståast i lys sin eigen historie.
4. Motsetningar driv aktiviteten framover. Motsetningar kan forstyrre og skape konflikhtar i fellesskapet, men det vil også bidra til å skape innovasjon og forandring.
5. Ein aktivitet har alltid moglegheiter for ekspansjon, og denne ekspansjonen kan forståast som fellesskapets kollektive bevegelse gjennom den næraste utviklingssona (Engeström, 2001, s.136f).

4.1 Subjekt

Gudstenestefellesskapet under Ung Messe i Skogen kyrkjelyd, som eg observerte under gudstenesta, er subjektet for denne analysen. Skogen er ein norsk storbykyrkjelyd, som på våren arrangerar Ung Messe, søndag kl 11, ein gong i månaden, i samband med helgene dei har konfirmantundervisning. Desse søndagane samlast både det vanlege gudstenestefeirande fellesskapet, og konfirmantfellesskapet med leiarar og unge medarbeidarar. I tillegg til å observere, intervjuar eg òg tre stykk; Jonas, Gunhild og Andreas. Med sine særeigne stemmer, så gjev Jonas, Gunhild og Andreas meg eit blick på gudstenesta frå tre ulike vinklar, utanom det eg sjølv observerte. Sjølv om desse er einskilde personar, som i intervjuar berre representerar seg sjølv og sine tankar, så blir dei likevel i denne oppgåva representantar for

noko større, sidan det berre er desse einskilde personane sine stemmer som får plass i denne oppgåva. Deira stemmer, og deira tankar blir i denne oppgåva også stemma til Ung Messe som fellesskap, og viser oss litt av fellesskapets fleirstemmigheit.

Den første eg intervjuar var Jonas, ein av ungdomsleiarane i kyrkjelyden, som dei i Skogen kallar for ung medarbeidar. Jonas er 15 år, og hadde ikkje så mykje erfaring med kyrkja og gudstenester før han vart konfirmant, det var først og fremst gudstenesta på julaftan han og hans familie deltok på. Jonas er nyfiken på den kristne trua, og veldig kunnskapstørst, og synes det er fint å være ein del av fellesskapet.

Gunhild var den eldste av dei eg intervjuar, ho er i 40-50 åra, og har vore ein del av Skogen kyrkjelyd i ca. 10 år, i tillegg jobbar ho i kyrkjelydsbarnehagen. Gunhild vaks opp i Den norske kyrkje og opplever stor tilhøyring til gudstenesta, og er særskild oppteken av at gudstenestefellesskapet skal være eit inkluderande fellesskap.

Den siste eg intervjuar var Andreas, som er prest i Skogen kyrkjelyd. Han er ung, i slutten av 20-åra, nokså nyutdanna, og har vore prest i Skogen i ca. 6 månader. I studietida var han i ei periode tilsett i ungdomsarbeidet i kyrkjelyden, og dermed har han også litt kjennskap til dette arbeidet, og ungdommane her. Når eg intervjuar Andreas var han i gradert pappapermisjon, og fordi han er den i staben som har hovudansvaret for konfirmantarbeidet, var det dette han brukte mykje av arbeidstida si på.

4.2 Gudstenestas objekt

Objektet i ein aktivitet er målet eller retninga som aktiviteten rettar seg mot, og dette er ei konstant forhandling mellom dei ulike deltakarane, deira individuelle mål, den store overordna retninga, og målet til aktiviteten (de Lange, 2010, s.49). Dette betyr ikkje at alle dei individuelle deltakarane er einige om målet eller retninga, men at desse indre motsetningane, og diskusjonane rundt kva ein skal gjere, og kvifor, er med å drive aktiviteten framover (Engeström, 2001, s.135). I ei aktivitetsteoretisk analyse av eit fellesskap, er det å identifisere objektet heilt sentralt, fordi dette også markerar grensene til aktiviteten. Desse grensene skapast og reproduserast gjennom dei einskilde deltakaranes *handlingar og operasjonar* (de Lange, 2010, s.50f).

4.2.1 Dei individuelle objekta

Som individ har ein eigne mål og grunngevingar for å gå på gudsteneste, desse kan stå i kontrast til, eller stemme overens med gudstenestas overordna objekt. Den søndagen eg var i Skogen for å observere Ung Messe, var det fastelavnssøndag og torsdag. Eg var tidleg ute til gudstenesta, og løpet av natta hadde det snødd, så den første eg møtte var Kyrkjetenaren, ei ung jente i 20 åra, som heldt på med å koste og måke kyrkjetrappa for snø. Ho helsa blidt på meg og lurte på om eg var der for å hjelpe til. Da eg svara at eg var komen for å observere og intervjuje, fekk eg til svar: *"Så flott at du kommer, i dag er det Ung Messe, og full fest!"*. Det vart ei flott gudsteneste, men full fest er kanskje ikkje heilt det eg ville beskrive denne som. Men om det normale i denne kyrkjelyden er orgel og meir høgkyrkjeleg preg, så kan eg for så vidt skjønne kvifor den unge kyrkjetenaren omtalar denne gudstenesta som full fest, om ein vanlegvis også har nokre nyare, litt raskare, lovsongar som ein syng her. Når kyrkjetenaren beskriv denne gudstenesta som full fest markerar det tydeleg at denne gudstenesta blir oppfatta som noko veldig annleis enn ei vanleg høgmesse, for mest sannsynleg ville ho nok ikkje beskrive ei vanleg høgmesse som full fest. Når konfirmantane og dei unge medarbeidarane deltek på gudstenesta, så endrar gudstenesta karakter, og blir tydeleg noko kvalitativt anna enn ei vanleg gudsteneste. Kanskje kan kommentaren frå kyrkjetenaren tyde på at det er eit mål og eit ønskje frå dei yngre gudstenestedeltakarane at denne gudstenesta skal formidle gleda som ei feiring inneber, i større grad enn det ei vanleg gudsteneste klarar å formidle.

I intervjuet legg både Jonas og Gunhild på ulike måtar vekt på at gudstenesta skal skape noko i dei. Medan det viktigaste for Andreas, som prest, er at kyrkjelyden skal oppleve gudstenesta som eit fellesskap som dei er ein del av, og ikkje som ei førestilling som dei er tilskodarar til.

Jonas: *"I adventstida, så drog eg faktisk, fordi at eg ville ha sånn ordentlig, god, julestemning.. Så da drog eg på alle gudstenestene... på søndagane, så da, ja, det var kjekt det."*

Gunhild: *"Frå eg var eit barn og, også som ungdom, så gjekk eg i kyrkja, eigentleg kvar søndag...og, og, det, så eg føler på ein måte meg veldig heime i kyrkja. Når ein kan gå i kyrkja på mange ulike stader, og likevel så er det noko felles då. Ikkje sant? Ja, så sjølv om ein syng Kyrie og Gloria på forskjellige måtar også, ikkje sant, så har ein på ein måte det same, dei same grunnelementa. Og dei er eg veldig glad i da. Eg liksom tenkjer at dette her er noko vi*

menneskjer trenger, å faktisk kome i møte med Gud og gløyme oss sjølve littegranne. Bare tilstades her og no.”

Andreas: ”Det er viktig for meg at ... at det oppleves autentisk, at ikke det er en forestilling, av noen som sitter og ser på meg som prest, men at det er noe vi gjør sammen, at det er en felles.. Et felles prosjekt tror jeg, jeg vil si. Som vi er sammen om og som.. som ikke er et ”enmanns-show”.

Om ein skal oppsummere objekta, så kan ein seie at det viktigaste for Jonas er å kjenne på god stemning for eksempel god julestemning, for Gunhild handlar denne stemninga om å føle seg heime, medan det for Andreas er viktigast at han oppfattast som autentisk. Sidan eg ikkje intervjuar konfirmantane som deltok denne dagen, så er det vanskeleg å si noko veldig bastant om kva som var deira objekt. Men ut i frå kroppsspråk og deltakinga i gudstenesta, så kan ein vel seie at deira objekt ikkje er det same som dei overnemnte. Kanskje er det først og fremst tradisjon som gjorde at dei valte konfirmasjon. Og sidan det å delta på gudstenester er ein del av opplegget rundt konfirmasjonen, så er dei også med i gudstenesta denne dagen, sjølv om ein skilde gjer det tydeleg med kroppsspråket at det ikkje er her dei ønskja å være denne formiddagen.

4.2.2 Felles objekt for Ung Messe

Det er interessant å sjå korleis dei individuelle objekta, både stemmer overens med det overordna objektet for gudstenesta, men også korleis det på nokre området blir ikkje gjer det. Dette blir indre motsetningar som driv aktiviteten framover. Opplevinga av å være eit godt fellesskap saman er det som er Jonas sin individuelle motivasjon for å dra på gudsteneste, men for Andreas er dette det overordna målet. Som eit overordna mål for gudstenesta tenkjer Jonas at det er viktig for konfirmantane å praktisere trua dei blir opplærte i, det nyttar ikkje berre å høyre tørre læresetningar i undervisninga på kyrkjelydssenteret. Gunhild derimot, er mest oppteken av at denne gudstenesta skal være noko som opplevast fint og godt for konfirmantane og ungdommane, på same måten som ho opplev det som fint og godt å kome til gudsteneste.

Gunhild: ”Eg tenkjer at konfirmantane skal ein ta på alvor (..) dei prøver å finne ut eigentleg, av alt, dei er i ein alder kor dei på ein måte, skal finne seg sjølv, og finne.. meininga med livet (..) Det er på ein måte nesten viktigare å ivareta dei, enn dei som er trygge og trufaste

kyrkjegjengarar, og har vore det i mange år.. det skal sjølvsagt være.. hehe.. noko for alle, men.. men eg tenkjer at det.. å ha ei Ung Messe, kor ein opplev at, at ein ikkje, at kyrkja på ein måte ikkje er noko sånn derre framand og rart og.. det.. eg trur at det er veldig, eg trur at det er inkluderande!”

Både Andreas og Gunhild ønskjer at målet med denne gudstenesta skal være at ein tek ungdommane på alvor, og ønskjer at dette dermed og skal gjere gudstenesta meir tilgjengeleg for alle. Gunhild meiner det at gudstenesta kommuniserar til ungdommen kan av og til være viktigare enn å kommunisere til dei som er eldre. Medan Andreas meiner er det viktig at denne inkluderinga av ungdom ikkje går på kostnad av andre aldersgrupper, og er generelt sett oppeteken av at ein skal være forsiktige med å merke gudstenestene med for spesifikke namn, fordi dette kan gjere at gudstenestene ekskluderar like mange som dei inkluderar, og at folk dermed held seg heime.

4.3 Medierande artefakter

I andregenerasjons aktivitetsteori blir mediering noko som gjennomsyrrar heile aktiviteten, og det går frå å være ein individuell prosess til å bli ein kollektiv prosess. Denne medieringa skjer på ulike stader i aktiviteten, men framleis er reiskapar og teikn viktig for den individuelle meiningsskapinga mellom subjekt og objekt (Afdal, 2013, s.191).

Når klokka nærar seg kvart på 11, strømmer det plutselig inn med konfirmantar, som set seg på dei første radene. Fleire av leiarane er komne, men dei snakkar mest med kvarandre. Det er tydeleg at konfirmantane har fått beskjed om på sette seg fremst på førehand, for det er ingen leiarar som ber dei om å sette seg der. Etterkvart får likevel nokre av konfirmantane beskjed frå leiarane om å sette seg enda eit par rader framover, men elles så sit konfirmantane mest for seg sjølv. Når gudstenesta startar sit konfirmantane, og dei unge medarbeidarane heilt fremst, og fyller dei seks første radene, på begge sider av midtgangen. Bak desse sit dei tilsette og andre frivillige i konfirmantarbeidet, og andre unge vaksne, enkeltvis. Deretter sit det ein miks av litt eldre folk ca. midt i salen. Barnefamiliane sit bakarst, nære leikekroken.

4.3.1 Kyrkjerommet

Under gudstenesta er Andreas veldig bevisst på korleis han beveg seg i kyrkjerommet, formidlar. Kyrkjerommet i Skogen Kyrkje er langstrakt, og det er sikkert 10 – 15 meter mellom første benkerad og alteret. Preikestolen heng på vegg, over kyrkjelyden. Andreas

ser både fordelar og ulemper med denne avstanden, men prøver å bevege seg nærare kyrkjelyden når det er praktisk og mogeleg: *”Som for eksempel under trosbekjennelsen, og når jeg introduserte ”Hanne”, så gikk jeg ned alle trappene, og stod nede. Som var et bevisst valg, nettopp på det da. Når vi sammen skal bekjenne vår tro, så trenger ikke jeg å stå oppe. Da kan jeg gjerne stå i menigheten.”*

Andreas nemner at avstanden til kyrkjelyden når han står ved alteret som ei utfordring. Når han står heilt oppe med alteret opplevast det langt fram til første benkerad, og milevis til dei som sit heilt bakarst ved leikekroken. Korleis resten av kyrkjelyden sit i benkeradane, er ikkje noko Andreas tek opp i intervjuet, men under Ung Messe var det var ei tydeleg segregert forsamling.

Kor ein set seg i kyrkjerommet kan signalisere kor stor deltaking ein ønskjer å ha i gudstenesta, men når ein oppfordrar ei gruppe, her konfirmantane og dei unge medarbeidarane, til å sette seg fram, kan det og være med signalisere kven ein ønskjer denne gudstenesta først og fremst skal være for. Men om ein skal tyde kroppsspråket til konfirmantane underveg i gudstenesta, så er det ikkje fremst dei ville ha sette seg om dei fekk velje sjølv. Fleire av konfirmantane sit med mobilen store delar av gudstenesta, og følgjer ikkje så veldig nøye med kva som skjer her. Det at nokre av konfirmantane set seg på den bakarste rada av dei benkane som dei må sitte på, kan tolkast som eit signal på at dei helst skulle vore ein litt meir perifer deltakar, eller til og med at dei helst skulle ønskje at dei slapp å være tilstades i det heile.

Det at barnefamiliane set seg heilt bakarst handlar sikkert mest om praktiske omsyn, det er jo bakarst at leikekroken er, og her kan barna gå friare mellom foreldra og leikekroken, utan å forstyrre gudstenesta. Men ein kan spørje seg, kva medierar det at leikekroken er plassert heilt bakarst, med lyddempande skiljeveggar? Under gudstenesta må foreldra velje mellom å få med seg noko av gudstenesta, eller å halde auge med borna som leiker. Mest sannsynleg handlar det ikkje om vond vilje, men heller om praktiske omsyn frå kyrkjelyden si side, når det gjeld plasseringa av leikekroken. Det var nok lettare å fjerne eit par benker heilt bakarst enn, å begynne å flytte på benkar midt i kyrkjerommet. Og ved å plassere lyddempande skiljeveggar rundt leikekroken, så blir ikkje lyden frå leikekroken, som bærer veldig godt i dette rommet, så overdøyvande for dei som forsøker å få med seg det som blir sagt framme.

Men det er likevel fort at leikekroken implisitt kommuniserar gudstenesta er ein stad der borna skal verken sjåast eller høyrast, utanom prosesjonen ned til søndagsskulen.

4.3.2 Musikk og song

Under gudstenesta opplev eg songen som litt spak frå der eg sit, men så var det heller ikkje så mange som satt heilt nære meg. Søndagsskulesongen bryt litt med resten av songvalet i gudstenesta, denne er rask og lystig. Benkeradane gjev inntrykk av at det er litt glissent med folk her. Eg trudde det skulle være enda fleire på gudstenesta, men kanskje var det berre eit synsbedrag, fordi folk sat såpass spreidd? Skogen ei stor kyrkje, og konfirmantane fyller dei 6 første radene på kvar side av midtgongen, og berre desse er over 120 om alle er tilstades, og eg talte sikkert 30 stykk, små og store, som gjekk ned til søndagsskolen. Songane som syngast i gudstenesta er kjente salmar, som Navnet Jesus og Makten og Æren. Når eg spør Jonas om han kunne songane som vart sunge i dag, fekk eg følgjande svar:

Jonas: *"Eg kunne ikkje alle, men eg kunne ein del av dei."*

Intervjuar: *"Ja.. Hadde dokke hatt dei i konfirmanttida eller sunge dei..?"*

Jonas: *"Ja de var basically kvar gong vi hadde sånn Ung Messe når eg var konfirmant, så det er veldig sånn nostalgisk, nostalgisk, på en måte."*

Songane blir viktige og sentrale medierande artefakter i denne gudstenesta. Det å synge saman skapar ei god kjensle og gjev eit språk for den trua som ein prøver å formidle. I Skogen har dei inngått eit kompromiss når det gjeld songval. Andreas fortel at ungdommane er veldig glade i lovsongane som ein bruker i konfirmant og ungdomsarbeidet, men Gunhild, og sikkert fleire av dei vaksne på hennar alder og oppover, opplever desse songane som ukjende, og ho seier tydeleg at om ein hadde berre hatt slike songar, så hadde ho følt seg framand i gudstenestefellesskapet. Derfor er Andreas oppteken av å velje dei songane som passer med søndagens tema, om det er lovsongar som ungdommane kan, så vel ein gjerne desse, men ein skal ikkje på død og liv velje desse. Helst ønskjer Andreas at ein skal bruke dei gamle, kjente salmane i desse gudstenestene, slik at ungdommane også kan lære å bli glad i desse. Men då er det viktig at desse får eit moderne preg, seier han. Det er alltid band med profesjonelle musikarar som spelar på desse søndagane, så kvalitet på musikken er viktig. Men Jonas er og oppteken av at valet av musikk i gudstenesta også formidlar eit syn på kva det vil seie å tru:

Jonas: *"Som oftast så burde kyrkjemusikk på en måte, for meg i hvertfall, være litt rolig og til tider kanskje litt melankolsk? Så det er vel det eg liker. Det er sånn eg synes det burde være.."*

Intervjuar: *"Kvifor burde den være rolig og melankolsk, synes du?"*

Jonas: *"Fordi at eg liker veldig godt rolige songar, og det passar fordi at tru er ikkje ein sånn, heilt vill ting på ein måte.. Som ein sånn skikkelig sånn: Oj no høyrer vi på jazz! Eg føler tru er litt meir sånn der rolig, piano, fordi at ja.. Tru er berre sånn noko inni deg, og eg tenkjer at rolig musikk er på ein måte det som er inni folk."*

Under intervjuet vart eg fleire gongar litt overraska over svara til Jonas, eg hadde kanskje forventa at han skulle svare at han ønska seg fleire moderne songar i gudstenesta, for eksempel fleire av dei songane som syngast under konfirmantsamlingane. Slik Andreas fortel det, er ungdommane i Skogen svært glade i lovsongane som syngast i under konfirmantsamlingane, og elles i ungdomsarbeidet. Generelt er nok ungdomsarbeidet prega av eit litt meir karismatisk uttrykk, så kanskje er det derfor det under Ung Messe er lagt opp til at ein under Gloria syng to lovsongssalmar i staden for å syng eit liturgisk gloriavers.

Det er lett å argumentere for at ein burde bruke meir moderne songar i ei gudsteneste med yngre menneskjer, men når ein oppdagar at desse også kan bidra til å ekskludere andre grupper, så blir det ikkje så lett lengre å berre seie det. Om ein hadde tatt inn lovsongane som ungdommane elles syng, så ville dei vaksne gudstenestedeltakarane opplevd dette som framand. Og kanskje dermed tenkt at denne gudstenesta ikkje var for dei? Ved å kjøre kjente, eldre salmar med eit profitt band, og nye arrangement, så klarar dei å lytte til dei ulike meiningane i fellesskapet, og forhandle seg fram til eit kompromiss som fungerer.

4.3.3 Preika

Når vi kjem til preika går Andreas opp på preikestolen. Han bruker eit veldig dagligdags språk, og heile framtoninga er nokså uformell, og han bruker ord som *"Faila"*. Ein gong klussar han litt med orda og korrigerar seg sjølv og seier *"dette var vel en litt dårlig setning"*. Andreas innleier preika å seie at dette var ein tekst som det skjedde mykje i, og som han sleit litt med å få tak i kva det var som skjedde her, og kva han skulle preike over, og startar derfor preika med å vise bilete på skjermen som viser om korleis han gjekk fram for å skrive denne preika. Undervegs i preika viser han også eit bilete av sin farfars bibel, som han også bruker for å understreke eit av poenga sine. Andreas er ikkje redd for å være personleg, og bruker farfars tru, og bibelen som hans farfar fekk av sin bestefar igjen, som eit eksempel i preika.

Etter truvedkjeninga og preika, har Andreas utfordra ei av trusopplærarane, Hanne, til å komme med eit vitnesbyrd, og ho fortel ei historie om eit bibelvers som har betydd mykje for henne. Andreas er oppteken av at språket fort kan bli ei barriere, derfor har han jobba mykje med språket i gudstenesta, og han meiner at kommunikasjonen i gudstenesta burde være lettfattelig og enkel, slik at ein lukkast i å formidle noko om Gud. Men for Andreas er det også viktig å variere uttrykksforma i gudstenesta, og han meiner at ulike formidling, treff ulike menneskjer. Det er fort at språket som Andreas brukar kan ende opp med å oppfattast som meir som eit kleint forsøk på å være kul nok for konfirmantane, men for Andreas verkar dette språket naturleg og truverdig. Når han under preika ein gong seier klart og tydelig ”nei!” så kjem det plutselig eit høgt ”Nei!” til svar frå ei lita jente heilt bakerst i salen, til latter og humring frå resten av forsamlinga.

Gjennom preika er det tydeleg at han prøver å prate til konfirmantane, men for meg verkar det som om dei fleste ikkje heng heilt med, sjølv om det er tydeleg at nokon gjer det. Konfirmantane sit rolig under heile gudstenesta, det sit ingen leiarar i mellom dei, og det er ikkje noko særleg småprat eller fnising, berre litt frå den gjengen som sit lengst bak av konfirmantane. Det set seg ein vaksen rett bak denne gjengen heilt i starten, men dei eigentleg nokså rolige, sjølv om det er tydeleg at dei følgjer meir med på mobilen enn gudstenesta. Mi generelle oppleving er at dei som sit på venstre side av konfirmantane følgjer litt meir med enn dei som sit på høgre sida, men kanskje er det fordi eg ser desse betre? Men det kan også være fordi dei sit nærare ”actionen”? Bandet sit på venstre side, framfor dei fremste benkane, og kanskje er det lettare å følgje med, når det som skjer, er like framfor deg? Det er uansett langt fram til Andreas, som står ved alteret inne i koret. Men mitt inntrykk av konfirmantane under gudstenesta stemmer ikkje heilt overens med det inntrykket Andreas har: *”Jeg synes det er tydelig, når vi starta opp, at de er med. Og det er jo litt i forhold til hva slags salmer jeg valte, og .. liksom kanskje litt type form på forkynnelsen jeg også valte. Så jeg kan se på uttrykket dems, at de er med. Og det er litt spesielt med det kullet som vi har nå da. For de er veldig interessert, og.. er, er med på det som skjer.”*

Når det gjeld kva preika skal innehalde, så er Andreas oppteken av at ein ikkje skal ”pakke inn budskapet for mykje”, han meiner at ungdommane både treng og har lyst til å høyre kva kyrkja har å melde, og at det å være tydelig er noko som er viktig for han når han skal forkynne. Jonas synes eigentleg preika denne søndagen var litt kort. Han er nyfiken og kunnskapstørst, og liker veldig godt når presten går litt i djupna på tema som opplevast

relevante for ungdommane i preika, og trekker fram ei preike der Andreas prata om det store presset som ungdommane står under i dag. Gunhild er også begeistra for preikene til Andreas, og ho fortel at ho og mor si har diskutert desse preikene tidlegare, òg begge synes dei at desse formidlar godt både til unge og gamle. Men sånn generelt sett tenkjer ho at det er viktig å ikkje preike for lenge.

Både språket hans, og eksempela Andreas bruker, medierar noko under gudstenesta. Albaen er i utgangspunktet meint å brukast for å utjamne forskjellar, og ikkje vise så tydeleg kven som står og formidlar. Bodskapen ein ønskjer å formidle i gudstenesta handlar ikkje djupast sett handlar om presten, og kva presten har å melde, men om evangelias bodskap om Gud. Men når Andreas i intervju legg vekt på at det er viktig å framstå som truverdig, sjølv om han har på alba og stola, handlar det om at albaen og stolaen i møte med konfirmantane og dei andre ungdommane ikkje utjamnar forskjellar, men tvert i mot skapar avstand. Ungdommane kjenner ikkje til bodskapen som desse liturgiske plagga er meint å formidle, dermed blir det dei gjerne ser, i møte med Andreas som prest med liturgiske klede i gudstenesta; ein kjent leiar, men som har på seg framande klede, som er annleis er resten av kyrkjelyden som deltek i gudstenesta, og som dermed skapar ein avstand. Det kan virke som om det Andreas er redd for er at det desse plagga medierar er stereotypene av litt sære prestar slik ein gjerne har møtt dei i filmar og TV-seriar. Og at Andreas, som leiar for ungdommane, er redd for å miste all truverd, fordi han tilsynelatande blir ein heilt annan når han får på seg albaen og stola. Derfor blir det desto viktigare for han å være personleg, og bruke eit veldig uformelt språk, for å signalisere at Andreas med og utan liturgiske klede, er akkurat den same.

4.3.4 Kyrkjekaffi

Gunhild: "Eg trur kanskje ikkje alltid før at dei hadde kyrkjekaffi for eksempel.. O.. ja.. no har dei kanskje hatt det nokon år, dei har hatt det nokon år altså.. Men det er ein veldig fin måte, ein veldig enkel måte da, å.. samle folk.. fordi det er noe når eg går ut, då er eg på veg ut, så da er det ein nokså lav terskel for å faktisk springe innom og ta ein kopp kaffi og eit kakestykke.. Og.. Og det trur eg er veldig ..fint for da.. da snakkar ein litt meir med folk, og då er ein på ein måte litt... ja.. da er det litt lettare å bli, å bli kjent sjølvsagt.. Når ein liksom har ein kopp kaffi, og.."

I Skogen er kyrkjekaffien, som skjer bakarst i rommet etter gudstenesta, eit viktig reiskap for inkludering, dette er noko som både Gunhild og Andreas er einige om. Andreas meiner også

at kyrkjekaffien kan være ein stad kor generasjonane møtast. Ståande, med kaffikoppen i handa, så meiner begge at det på mange måtar ufarleggjer menneskjemøta. Det blir lettare å snu seg til sidemannen og helse på nokon ein ikkje har snakka med før. Under kyrkjekaffien, så blir den fysiske pappkoppen med kaffi og servietten med skuffekake, artefakter som kan bidra til eit meir inkluderande fellesskap.

Andreas legg vekt på generasjonsmøtet i gudstenesta, og i den optimale gudstenesta, så er dette noko som står sentralt, også på kyrkjekaffien etterpå. Men under Ung Messe så er det ikkje heilt dette som skjer. Sjølv om ein opplev seg som eit fellesskap i gudstenesta, gjennom det at ein gjer noko saman, med ei felles retning, så betyr det ikkje nødvendigvis at det er så mykje samhandling utover det liturgien legg opp til. Eg fekk ikkje observert under kyrkjekaffien, for da intervjuja eg Jonas, men i alle fall i følge informantane, så var det lite samhandling mellom generasjonane og mellom menneskjer som ikkje kjente kvarandre, på kyrkjekaffien. Så sjølv om det er tydelig at det å endre på gudstenestas form og uttrykk, gjer noko med fellesskapskjensla under gudstenesta, så er ikkje dette nødvendigvis noko som held fram på kyrkjekaffien etterpå.

4.4 Reglar i gudstenestefellesskapet

Når perspektivet på mediering utvidast i den andre generasjonen aktivitetsteori, så gjer det også noko med desse andre omgrepa som introduserast her. Aktivitetssystemets reglar handlar ikkje berre om dei konkrete reglane til fellesskapet. Reglane får også ein medierande funksjon mellom subjektet og fellesskapet. Reglane blir til artefakter som fortolkar og regulerar forholdet mellom det kollektive fellesskapet og den einskilde aktøren (Afdal, 2013, s.191).

Før gudstenesta starta var det ei rolig og avslappa stemning i kyrkjerommet, bandet spelte, men etterkvart verka det som om det berre var for kosen skuld og for å ha noko å gjere, for ingen av dei prata saman. Dei var tydelegvis profesjonelle, innleidde musikarar, og musikken i kyrkjerommet vart nesten som taffelmusikk i bakgrunnen for aktiviteten i kyrkjerommet, før gudstenesta. Andreas gjekk litt fram og tilbake, avtala litt med musikarane. Etterkvart kom det fleire born, og nokre av dei sprang fram og tilbake langs den eine langsida av kyrkja og lo høgt medan dei leika, og det var tydeleg at dei var kjente, og trygge, i kyrkjerommet.

4.4.1 Oppbygginga av gudstenesta

Jonas gjev inntrykk av at han i halvåret etter konfirmanttida, før konfirmantopplegget starta opp igjen i januar, eigentlig sakna gudstenesta litt. Han synes det er litt vanskelig å forklare til dei rundt han at han liker å gå på gudsteneste, og særleg reaksjonen frå venner, gjer at han opplev at det er mykje ”Stigma”, som han seier det, rundt det å gå på gudsteneste. Derfor går han ikkje så ofte på gudsteneste til vanleg, berre på Ung Messe, for då har han ei unnskyldning å gå, sidan han er ung medarbeidar. Men i adventsida bestemte han seg likevel for å gå på gudsteneste: *”De var jo litt annleis da. Men det er fordi at, i adventstida så er det jo veldig sånn adventsrelaterte ting som blir tatt opp da. Mens her er det litt meir sånn.. bare sånn generell tro.”*

Intervjuar: *”Er det noe forskjell? Var det noe forskjellar i liturgien? Merka du det?”*

Jonas: *”Eg la ikkje merke til så veldig stor forskjell, fordi at liturgien pleier å være den same, og da har man jo en oversikt.”*

Jonas, Gunhild og Andreas har litt ulike forhold til gudstenesta, og reglane her. Som prest har Andreas lært dei ”offisielle” reglane til gudstenesta ut og inn, han har gudstenesta under huda, og er bevisst på kva ledda her betyr og kva dei er meint til å formidle i ei gudsteneste. Gunhild fortel at ho tok grunnfag og mellomfag kristendom for mange år sida, og fortel at ho lærte om gudstenesta her, deretter prøver ho å gjengi litt kort kva ho lærte at dette handla om. Denne kunnskapen fortel ho, er ikkje akkurat det som ligg fremst i bevisstheita når ho er på gudsteneste, men det er likevel kunnskap ho ber med seg i møte med gudstenesta. Jonas derimot er 15 år. Han var konfirmant i fjor, og har ikkje så mykje erfaring med gudstenester, utanom dei han var med på i konfirmanttida, og julegudstenestene han har vore på oppigjennom. Hans språk for gudstenesta skil seg ut frå dei to andres. Han kan ikkje den offisielle sjargongen, og hugsar ikkje heilt ”fasiten” han lærte i konfirmanttida for å beskrive kva som skjer i gudstenesta, så derfor bruker han sine egne ord og uttrykk når han skal beskrive kva som skjer i gudstenesta og kva dette gjer med han.

Ein kan seie at forskjellen mellom særskild Andreas og Jonas sin kunnskap om gudstenesta er at Jonas sin kunnskap ennå berre er internalisert. Jonas kjenner gudstenesta, han henger med på dei ulike ledda og veit omtrent kva han skal gjere når, men han klarar ikkje heilt å sette ord på verken utfordringane eller ulikskapane som driv aktiviteten framover. Andreas sin kunnskap derimot er tydeleg blitt eksternalisert. Han har gudstenesta på innsida, og har overskot til kreativitet i møte med gudstenestas til tider utfordrande ledd, og bruker dermed

sin kunnskap om gudstenestas reglar på ein måte som kan bidra til å utvikle gudstenesteforståinga hos både unge og eldre i Ung Messe fellesskapet.

4.4.2 Liturgi som reglar

I gudstenesta blir det til tider vanskeleg å skilje kva som er reglar og kva som er medierande artefakter, i gudstenesta kan jo bruken av dei medierande artefaktene opplevast som regelbundne. For eksempel kan liturgien opplevast både som medierande artefakter som skal formidle oss noko om Gud, samtidig som dei og fungerer som eit sett med reglar for korleis gudstenesta skal utførast. Dette er også noko som Andreas kjem innpå:

”Styrken i liturgi er jo å gjenta, gjøre på nytt, og få det inn i kroppen, og under huden. Og det har jeg inntrykk av at konfirmantene da, når de er, de kan fadervår, og de kan velsignels.. de vet hva velsignelsen er, de kan trosbekjennelsen, ikke sant, alle disse tingene, som gjør at.. når de kommer på søndagen, så er de med. Det er ikke at de er observatører utenfra, men at de kan ”spillereglene”. Og det synes jeg er viktig da, hvis man skal invitere til hovedgudstjeneste, at de, de opplever det ikke.. seg fremmedgjort. Men de har fått opplæring i hva de ulike leddene i gudstjenesten, sånn at de faktisk kan være med da. Ja..”

Litt av poenget til Andreas er at kyrie, gloria, velsigninga og alle desse orda som brukast i gudstenesta er i utgangspunktet framande ord, frå eit framand språk. Og om ein ikkje brukar tid på å forklare desse orda og det som skjer i gudstenesta, så samanliknar han det med å skulle, som nordmann, sitte og sjå på Super Bowl finalen i Amerikansk fotball. Ein høyrer omgrepa second, third og quarterback, og ser handlinga, men klarar ikkje heilt å skape meining ut av det som skjer. Derfor er han oppteken av å si at ein treng å bruke tid på å opne opp språket i gudstenesta, og seier: ja, liturgien skal formidle noko av Gudsmysteriet, men det betyr ikkje at det ikkje likevel er viktig å ha ei grunnleggande forståing av kva dei ulike ledda i gudstenesta handlar om. Som prest er Andreas oppteken av at gudstenesta skal formidle noko. Dette meiner han er særleg viktig dei søndagane då det er Ung Messe, fordi det då ofte er mange som ikkje er så kjende med liturgien og språket i gudstenesta.

Andreas er ikkje redd for å teste ut nye ting, eller ”bryte” nokre av spelereglane for at gudstenesta skal formidle. Denne søndagen valte han å bytte ut Gloria slik den er i den vanlege søndagsliturgien, med to lovsongar, som ein reiste seg og song saman midt i gudstenesta. Når målet er ei inkluderande gudsteneste, så må ein utvide perspektiva for korleis ei gudsteneste skal sjå ut, meiner Andreas. Av og til betyr dette at ein som prest må

tørre å legge sine preferansar til sides for å spørje kva som skal til for å kommunisere med tilhøyrarane. Dette kan bety at ein må tillate ein lovsong eller to, kanskje må ein ha med eit band, vitnesbyrd, drama, eller kanskje til og med ein film. Andreas sitt poeng er at ein må våge å tenkje: ”Kva er målet, og må eg droppe noko for å komme dit?”.

Ganske tidleg i gudstenesta reiser vi oss for å synge to songar, *Makten og Æren*, og *Navnet Jesus*, Konfirmantane reiser seg, men eg kan ikkje sjå at så mange syng med. Det delast ikkje ut salmebøker eller agendaer, her er alt på skjerm, men skjermen seier ingenting om når ein skal sitte eller stå. Dette gjer at mange slit med å skjønne når dei skal sitte eller stå, og fleire gongar under gudstenesta ser eg at folk set seg litt for tidlig, for å så røyse seg igjen. Dette gjeld også dei eldre som er tilstades.

Når Andreas endrar på ”spelereglane” for gudstenesta, så får det konsekvensar for deltakarane. Dei fleste av endringane er gjort for å gjere gudstenesta meir tilgjengeleg for menneskjer som ikkje er så vande med å gå på gudsteneste, og både Jonas og Gunhild seier ting i intervjuet som kan tyde på at han og lykkas med dette. Men sjølv om nokre opplever seg meir inkludert, så kan desse endringane og opplevast som ekskluderande for andre. Ved å endre på reglane for gudstenesta utan å gjere det veldig tydleg kva ein no skal gjere, for eksempel når ein skal reise seg for å synge to lovsongar i staden for Gloria, utan å gjere det tydeleg når ein skal røyse seg og når ein skal sette seg igjen, kan også gjere at for eksempel eldre, vande, kyrkjegjengarar, blir dei som sit igjen kjensla av å ikkje skjønne spelereglane, og som dermed får ei oppleving av at denne gudstenesta ikkje er for dei.

Når Andreas, i eit forsøk på å gjere gudstenesta meir tilgjengeleg, endrar på reglane for gudstenesta, kan ein seie at det skjer ein ekspansiv transformasjon. Dette skjer når objektet, sjølve motivet bak handlinga, er blitt endra for å kunne famne ei vidare moglegheitshorizont enn tidlegare. Problemet tidlegare, var i følgje Andreas, at alle desse orda og omgrepa som ein brukar i gudstenesta ikkje lengre formidlar noko til desse konfirmantane og ungdommane. Derfor har han bestemt seg for å bruke eit språk i gudstenesta som alle kan forstå, dette kan ein her forstå som den næraste utviklingssona. Når objektet er en inkluderande fellesskap, endrar Andreas på spelereglane, for at gudstenesta skal formidle breiare. Den næraste utviklingssona blir avstanden mellom dei orda og omgrepa som ein ikkje skjønnte, og denne nye historiske forma som gudstenesta no har, som igjen blir løysinga på det tidlegare

problemet. Når ein har klart dette, kan ein seie at det er skjedd ei kollektiv reise gjennom den næraste utviklingssona (Engeström, 2001, s.137).

Dei ulike læringsnivåa heng saman med verktøya og artefaktene ein brukar, i ulike situasjonar vil desse få ulike meiningar og funksjonar, avhengig av personen dei brukast av og konteksten dei blir brukt i. Dette blir gjerne tydeleg i situasjonar dei ein støytar på eit problem som må løysast ved å enten tilpasse verktøya ein har, eller ved å bruke heilt nye reiskapar. For eksempel i denne gudstenesta, så har Andreas som prest, tilpassa liturgien, fordi han støytte på eit problem, der han innsåg at liturgien, proppfull med meining som den er, likevel ikkje gav meining for ungdommane. Derfor valte han å omforme og omtolke liturgien som medierande artefakt, slik at den originale meininga med liturgien skal tre enda tydelegare fram. Dette fører til læring, og at liturgien som artefakt, endrar sin funksjon og si tyding for kyrkjelyden (de Lange, 2010, s.53).

4.5 Arbeidsdeling

På same måten som reglane får ei større tyding utover seg sjølv, så handlar heller ikkje arbeidsdelinga eigentleg om kven som får kva oppgåver. Arbeidsdelinga seier noko om korleis fellesskapet saman søker å nå målet for aktiviteten. Arbeidsdelinga medierar relasjonen mellom fellesskapet og objektet (Afdal, 2013, s.191).

4.5.1 Oppgåver i gudstenesta

Når eg kjem, ein god halvtime før gudstenesta startar, er det ikkje komne så mange menneskje enda. Det står ein gjeng med damer bakarst i kyrkja, rundt det bordet som kyrkjekaffien skal serverast på etterpå, desse pratar og ler medan dei ordnar i stand. Bandet øver og spelar litt rolig. Etter ei lita stund kjem det ein gjeng ungdommar inn. Først tenkte eg at dette er konfirantar som har fått oppgåver i gudstenesta, men det viser seg etterkvart at det berre er dei unge medarbeidarane som får tildelt oppgåver i gudstenesta. Desse møter Andreas framme i koret, og går inn på et bakrom saman. Etter nokre minutt kjem dei ut igjen, og begynner å øve på tekstlesinga ved lesepulten. Ungdommane som skal ta inn kollekten, øver først på dette ilag med kyrkjetenaren nede i salen, før dei går fram til alteret og tek ein gjennomgang med kva som skal skje her.

Den synlege deltakinga framme i gudstenesta, kan og forståast som ein medierande artefakt. Andreas nemner òg at når så mange ulike personar deltek med oppgåver i gudstenesta, kan det

være med å skape ei kjensle av at gudstenesta er eit felles prosjekt. Samtidig tenkjer både Gunhild og Andreas at dei som deltek framme er med å formidle noko om kven denne gudstenesta er for; Gunhild: *”Eg ville tenkt at den var for eit yngre publikum (..) Altså det at det var unge medarbeidarar som, som var med og bar, gjer det synleg at her er det nokon som er yngre enn veldig mange av dei vanlege kyrkjegjengarane som har vore delaktige i utforminga.. Men det tenkjer eg er veldig riktig når det også er.. ein ønskjer å nå dei unge som sitter der på dei fremste radene.”*

Andreas fortel at tidligare brukte dei konfirmantane til å delta med oppgåver i gudstenesta, men det å skulle finne arbeidsoppgåver til 120 konfirmantar i løpet av 6 gudstenester, vart litt vanskeleg, så no har dei bestemt seg for at det er dei unge medarbeidarane som skal delta med oppgåver i gudstenesta. Hans inntrykk er at dette blir ei god oppleving for dei unge medarbeidarane, og at dei gjennom dette opplever at gudstenesta kjem under huda på dei. Opplevinga til Jonas stemmer opp under dette. Jonas seier at han opplev seg inkludert og føler meir eigarskap til gudstenesta når han får lov til å delta med oppgåver i gudstenesta. Oppgåver som han synes er fint å delta med er tekstlesing og forbønn. Eg spurte både Jonas og Andreas kva som var viktig når det gjaldt å velje kven som skulle få oppgåver og begge var dei opptekne av at det var viktig at opplevinga rundt det å delta med oppgåver i gudstenesta vert god, for alle involverte.

Jonas: *”Det første som er viktig er jo å tenke på om dei har lyst da. Det gjer vi alltid da, vi spør om folk har lyst til å gjøre ting.. Ein annan ting er vel om dei er godt eigna til det.. fordi at, det er jo enkelte folk som ikkje eigner seg til å lese ein tekst da, men om dei har lyst da, så må dei få lov.”*

”Godt eigna til det”, altså til det å delta med oppgåver i gudstenesta, betyr i følgje Jonas, først og fremst at ein har lyst til det, at ein ikkje har for eksempel dysleksi og slit med å lese høgt, eller at ein ikkje får heilt angst av å gjere slikt. Om ein må tvinges til å gjere dette, så er ein ikkje eigna. Men om ein ha lyst, da må ein få lov, uansett.

4.5.2 Gudstenesta - eit felles prosjekt?

Før gudstenesta startar gjev Andreas litt informasjon frå lesepulten angående dagens gudsteneste. Han oppfordrar alle til å delta aktivt, i bønner og songar, sjølv om ein ikkje kan dei, og seier *”Gudstjeneste er noe vi feirer sammen”*. Dette sitatet kan tolkast på fleire måtar.

Det kan tolkast som Andreas sitt objekt, men og som ein regel som er meint til å fremme gudstenestas objekt, eit inkluderande fellesskap, og at Andreas her forstår eit inkluderande fellesskap, som eit fellesskap der alle får invitasjonen til å delta. Men sidan dette da blir ein regel som omhandlar arbeidsdelinga, set eg dette under delpunktet arbeidsdeling.

Undervegs i gudstenesta sit eg og undrar meg om det kan opplevast som legitimt å sitte og berre være i rommet under Ung Messe og ikkje røyse seg og synge med. Korleis ville ein oppleve gudstenesta om ein ikkje ønskja å delta så tydeleg i gudstenesta, og kva tenkte Andreas egentleg om kva denne retorikken medierte?

Andreas: "Det jeg utfordrer konfirmantene til er jo at, de er der frivillig. Og det.. gjør jo at man kan stille noen krav til at de må være der, og delta. Men.. jeg har inntrykk av at de som ikke vil delta, de sitter jo der. Og deltar ikke. Så jeg tror de opplever trygghet for det. Og det samme gjelder konfirmantforeldre.. at det synes jeg er sånn, ser at noen vil jo være der, for å støtte konfirmanten sin, men de går jo ikke til gudstjeneste nødvendigvis for å gå på gudstjeneste. Så henger det sikkert sammen. Men .. Jeg tror det. Også handler det også litt om hvordan man forstår deltagelse også da... bare av å være i rommet, så er man jo en del av ett eller annet. Så.. på ulike måter, deltar man jo vel alle.."

Andreas svarar ja, når eg spør han om det er "tillate" å være i gudstenesta utan å delta, men meiner han verkeleg det? For eg opplevde at det ikkje var heilt dette som vart kommunisert frå lesepulten før gudstenesta. Her vart det lagt stor vekt på at dette er eit felles prosjekt – noko ein skulle gjere saman, altså skulle ein ikkje være tilskodar, men deltakar i gudstenesta. Eg opplev at han seier at det er heilt lov å komme seint og sette seg på bakarste rad, som småbornsforelder sjølv, har han forståing for at det kan være vanskeleg å komme seg utav døra i tide. Men sjølv om han i starten av gudstenesta legg vekt på at alle kan prøve seg, så opplev eg ikkje at dette blir noko masete i gudstenesta heller. Det blir sagt ein gong, også ferdig med det. Og om ein då kom for seint, så fekk ein ikkje med seg denne oppfordringa. Likevel er det interessant korleis han så tydeleg i starten seier at det å gå på gudstjeneste, er frivillig, og derfor må ein kunne forvente deltaking, før det etterkvart kan virke som om han innser at det ikkje er så svart/kvitt, og moderererar utsegnet sitt litt, ved å seie at alle deltek jo, på ein måte i gudstenesta, ved å berre være i rommet.

Andreas kallar den optimale gudstenesta for eit felles prosjekt. Det er viktig at det som skjer i gudstenesta har ein god flyt, og at alle veit kva dei skal gjere, når dei skal gjere det. Slik mister ein ikkje ”taket” på ungdommane undervegs i gudstenesta. For Andreas kjem dette tydeleg til syne i møte med bandet: *”Det var en ny organist som var med i bandet, som gjør at det gikk veldig bra, men viss vi hadde hatt han andre, som er vanlig, så hadde det kanskje flytt enda bedre, fordi vi kjenner hverandre fra før. Men vi hadde planlagt godt, og det gjør at sånne ting fungerer godt. Så jeg vet når de spiller meg inn, og når de skal spille. Så er det god kommunikasjon mellom oss, og det synes jeg fungerte bra da.”*

Sjølv om Andreas meiner at gudstenesta skal være eit felles prosjekt, så har han av praktiske omsyn valt å gjennomføre det meste av planlegginga på eiga hand. Han er i gradert pappaperm og har ikkje så veldig mykje tid til å delta, for eksempel på salmemøte med dei andre prestane. Han opplev det som viktig at nokon tydeleg leiar prosessen med gudstenesta, særleg sidan det er eit innleidd band også involvert, så derfor held han heller i alle trådane rundt gudstenesta sjølv, heller enn å involvere andre, når det blir knapt med tid. Men han er likevel tydeleg på at det er best med samarbeid, så til denne gudstenesta hadde han tatt planlegginga av salmane i samarbeid med trusopplærarane. Utanom dette, så møtes også alle dei unge medarbeidarane, trusopplærarane og presten før kvar konfirmanthelg og går gjennom helga, og til slutt søndagens gudsteneste. Her går ein gjennom agendaen for gudstenesta, og spør dei unge medarbeidarane kven som ønskjer å delta med kva, etterkvart som ein kjem til dei ulike oppgåvene.

Men eit spørsmål ein kan stille seg her er: Kva er det som gjer gudstenesta til eit felles prosjekt, til noko ein feirar saman, slik som Andreas er så oppteken av? Er det den synlege deltakinga som formidlar at dette er noko ein gjer felles? Eller må alle være med, og ha ei stemme i heile prosessen for at det verkeleg skal bli eit felles prosjekt? Ein kan tenkje at det blir eit felles prosjekt, i kraft av å være eit aktivitetssystem, med ei spesifikk arbeidsdeling, som igjen trekk i same retning, og det kan virke som om Andreas si oppfatting av kva eit felles prosjekt er, går i denne retninga. Men nøyaktig kva som gjer at gudstenesta blir eit felles prosjekt, det verkar det ikkje som om Andreas har reflektert så mykje over. Men det at Andreas seier det så tydeleg i starten av gudstenesta, at gudsteneste er noko vi feirar saman, kan være med å realisere gudstenesta som eit felles prosjekt, som ein kan seie er Andreas sitt personlege objekt, til å også bli eit felles objekt for Ung Messe.

4.6 Aktivitetssystem

I aktivitetsteorien er aktivitetssystemet analyseeininga, og under Ung Messe i Skogen kyrkjelyd møtes to ulike aktivitetssystem, konfirmantarbeidet med ungdomsleiarar og stab, og det gudstenestefeirande fellesskapet, som feirar gudsteneste ilag kvar søndag. Konfirmantane møtast ei helg i månaden gjennom heile våren til konfirmantundervisning, og avsluttar med Ung Messe søndag formiddag. Når ein då møtes til denne gudstenesta, møtes to ulike fellesskap, med to ulike objekt, og prøver å skape ei felles meining av kva som skjer her. I denne neste delen prøver eg å identifisere kva som vart sagt om desse fellesskapa i dei tre intervju.

4.6.1 Fellesskapet i konfirmantarbeidet

Jonas og resten av dei unge medarbeidarane, er veldig oppteken av at fellesskapet i konfirmantarbeidet er ein god stad, der ein får komme som ein er, og bli godtatt: *”Fellesskapet var vel eigentleg hovudgrunnen til at eg valt å bli ung medarbeidar. Fordi eg syntes at fellesskapet, under mi konfirmanttida i hvertfall, var veldig inkluderande og fint. Og eg ville være med å bidra til å skape eit like fint fellesskap, og ei like fin konfirmanttid for neste kull. Så eg berre synes det er eit veldig fint fellesskap, og at det er veldig mange hyggelige folk der.”*

Men Andreas er ikkje heilt einig i at dette fellesskapet alltid er så inkluderande. Han legg vekt på at desse ungdommane kjem frå to ulike ungdomsskular, og at dei dermed ikkje kjenner kvarandre så veldig godt. Hans erfaring er at dette gjer at konfirmantane er mest opptekne av seg og sitt, sjølv om dei gjerne seier at dei opplever dette som eit inkluderande fellesskap: *”Den store massen..129 stykkene, de opplever jeg er i en fase, hvor de er litt opptatt av å komme seg gjennom, helskinna, og har nok med seg selv, og har nok ”issues” hele gjengen. Så det å liksom, ja man er jo sikkert opptatt av å være inkluderende, men disse gruppene de kommer fra, inni, fra skolen, de opplever jeg ikke som spesielt inkluderende. Jeg vil si noen, enkeltindivider evner å skape det, og se det.. også har jeg inntrykk av at alle ønsker, men jeg vet ikke om alle evner å se det.”*

Det er lett å gå i den fella at ein beskriv ungdommane her som ei stor, homogen masse. Men Andreas er oppteken av å understreke at det var mange av konfirmantane som ikkje kjente kvarandre før konfirmanttida, sidan dei kom frå ulike skular i området. Dette gjer at det fort

blir det eit veldig fragmentert fellesskap, der dei fleste av ungdommane helst berre er i lag med vener som ein kjente frå før. Sjølv om mange av dei unge medarbeidarane er opptekne at konfirmanttida var ei flott tid, så trur Andreas at desse kanskje først og fremst hugsar konfirmantleiren og alle turane ein har vore på som ung medarbeidar, og ser ut til å ha gløymt kor usikker ein eigentleg var som konfirmant. Sjølv om Andreas i starten er tydeleg negativ til konfirmantfellesskapet si evne til å skape eit inkluderande fellesskap, så trekker han dette tilbake etterkvart, og seier at han kanskje i for stor grad svara på refleks, med tanke på erfaringane frå tidlegare kull. Han held fram med at fleire i dette kullet faktisk har vore veldig flinke til å inkludere dei i fellesskapet dette året som har spesielle behov, sjølv om dei ikkje alltid evnar å sjå alle andre som kanskje også hadde satt pris på inkludert. Derfor ser han på det som si oppgave som prest å sjå dei som ikkje ungdommane klarar å sjå, når konfirmantfellesskapet samlast.

4.6.2 Gudstenestefellesskapet

Når Gunhild og Andreas skal beskrive gudstenestefellesskapet i Skogen, så beskriv dei eit fellesskap som er prega av mykje gjennomtrekk. Skogen kyrkjelyd er ein stor og aktiv kyrkjelyd, som samlar mange til gudsteneste, men det er ikkje alltid ei fast kjerne som kjem. Ved å invitere til mange ulike gudstenester i løpet av året, så treffer dei ulike menneskjer frå nærområdet, men dette kan og være ei utfordring, om ein tenkjer at det er eit mål at kyrkjelyden skal oppleve seg sjølv som eit fellesskap, der ein kjenner tilhøyrslø og eigarskap.

Andreas: "Også jobber vi med det på Skogen og, jeg jobber mye med det, i forhold til hvem, hvis vi snakker om fellesskap og invitere raust og bredt, så må vi ha noen som kjenner seg såpass hjemme der oppe, at de opplever det som naturlig å ønske folk velkommen. Og det er en utfordring når massen av mennesker varierer så veldig. At hvis du bare drar, dukker innom, hvor mye skal du være der for å ønske folk velkommen?"

Noko av problemet i Skogen, som også Andreas er inne på, er at dei markerar dei ulike gudstenestene veldig tydeleg med namn som indikerar ei viss målgruppe. Dette gjer at det er lett for mange av gudstenestedeltakarane, som ikkje er innafor desse målgruppene, å tenkje at denne gudstenesta ikkje er for dei, og dermed dukkar dei ikkje opp på desse gudstenestene. Og dess fleire slike temagudstenester, dess fleire gudstenester er det at menneskjer som gjerne kunne vore kjernen i gudstenestefellesskapet, går glipp av. Andreas er veldig klar over denne problemstillinga, men legg vekt på at dette handlar om kyrkjelydens historie, og at dette er val

som heng igjen frå lenge før han blei tilsett i kyrkjelyden, og som det ikkje er så fort gjort å endre på.

4.6.3 Ung Messe-fellesskapet

Jonas: *"Eg har vel ikkje vore i ei gudsteneste kor eg har vore i eit dårlig fellesskap. Fordi at i dei fleste gudstenestene så er det slik at alle deltek på songar, og det føler eg skapar eit godt grunnfellesskap."*

Gunhild: *"Men det å synga i gudstenesta, å vær, på ein måte ein del av kyrkjelyden som synger salmane, det er veldig meiningsfullt, veldig.. Det er på ein måte også ei oppgåve, ikkje sant?"*

Intervjuar: *"Ja..?"*

Gunhild: *"Det å være ein del av kyrkjelydssongen. Det tenkjer eg er ei viktig oppgåve for alle som er tilstades."*

Intervjuar: *"Du opplev at det skapar tilhøyring for alle, å synge saman?"*

Gunhild: *"Ja."*

Andreas: *"Jeg tenker også det at fellesskapsdimensjonen der, må snakkes inn mot gudstjeneste da. Og forståelsen min av gudstjeneste er at vi kommer sammen, for å møte Gud, og for å møte hverandre. Og... at fellesskapet bærer. Så det vil si at, uavhengig av dagsform, og hvordan livet har håndtert meg, så.. kan jeg komme til fellesskapet, og hvis det er en gang jeg ikke orker å synge Deg være ære, så synger sidemannen det for meg."*

Det som går igjen i alle dei tre intervjua når dei skal snakke om fellesskap, er at inkluderande fellesskap ikkje alltid berre handlar om å bli sett og helst på i døra, eller å ha kyrkjekaffi på veg ut. Begge desse tinga blir trekt fram som viktig, men det handlar også om å synge saman, kjente songar som alle kan. Dette er godt, nemner dei alle tre. Gjennom å synge saman skapar ein meining saman som eit fellesskap, og det kan nesten virke som om det er her fellesskapet for alvor skapast. Alle kjem inn i rommet med ulike forventningar til kva som skal skje, og kva som er deira rolle i dette, men med ein gong ein startar å synge, så får plutselig fellesskapet ei tydeleg retning. Intuitivt veit at alle at når songen startar, så skal alle delta. Dei aller fleste kan songane som syngast, og teksten kjem opp på skjermen, så ein treng ikkje å skjønne at nummera på veggen er salmenummera, som ein deretter må leite fram i salmeboka.

4.7 Grenseobjekt og grensekryssarar

Grenseobjektet kan fungere som eit oversetjingsverktøy som tillét aktørar frå ulike fellesskap å arbeide saman i ulike settinga. Grenseobjektet finn seg på mange måtar i eit ingenmannsland, det tilhøyrer både det eine og det andre fellesskapet, men samtidig ikkje heilt til nokon av det. Det må ta opp i seg dei ulike meiningane og forståingane frå begge fellesskapa, samtidig som det ikkje kan bli for lik nokon av dei, for å lukkast. Grensene skapar eit behov for dialog, der meininga må forhandlast, slik gjev ein plass til at ny meining kan vekse fram (Akkerman og Bakker, 2011, s.140ff).

Grensekryssarane har i oppgåve å bygge bru mellom dei ulike fellesskapa, og representerar på mange måtar begge fellesskapa, men risikerar likevel kritikk om ein blir for lik det eine eller det andre fellesskapet. Dette gjer at desse grensekryssarane raskt kan hamne i ein sårbar situasjon, i periferien av begge fellesskapa, der ein verken tilhøyrer heilt verken det eine eller det andre fellesskapet. Likevel har desse grensekryssarane ei utrulig viktig oppgåve, i det at dei sit med kunnskap om både det eine og det andre fellesskapet, og kan bidra til framdrift i begge fellesskapa, ved å dele av kunnskapen om det andre fellesskapet. Derfor blir det viktig at grensekryssarane innehar personlege eigenskapar som set dei i stand til å leie og integrere sprikande meiningar på tvers av fellesskapa, samtidig som ein har ein indre dialog med dei ulike perspektiva (Akkerman og Bakker, 2011, s.140).

4.7.1 Ung Messe som grenseobjekt

I den tredje generasjonen aktivitetsteori, blir ein tvungen til å tenke litt nytt om kva eit objekt er. Gjennom kvar generasjon aktivitetsteori har objektet utvikla seg, og det går frå å være eit ureflektert, og kortsiktig mål i den første generasjonen, til å bli noko som kollektivet forhandlar fram, og saman konstruerar i den andre generasjonen, til å bli noko litt meir uklart og flytande i den tredje generasjonen, her kan objektet berre forståast i lys av historia til aktivitetssystema det veks fram ifrå (Engeström, 2001, s.136).

Grenseobjektet er delt mellom fleire fellesskap, og det er fleire som "eig" dette, fordi det er i mellomrommet mellom dei to fellesskapa som møtast, at det nye objektet veks fram. Andreas fortel at dette er noko som leiarane er opptekne av å formidle i møte med konfirmantfellesskapet for første gong: *"Fellesskap må jo være en eller annen samling av mennesker, med et felles prosjekt. Det kan være veldig mye forskjellig. Og.. i*

konfirmantgruppa så er vi opptatt av at nå danner vi et nytt type fellesskap. Vi har ikke vært sammen før, denne gjengen, så nå er det vi som danner det, og når vi trer inn i hovedgudstjenesten, så blir det enda ett nytt fellesskap. Men målet må jo være at fellesskapet, selv om det dannes for en søndag, er raust nok til å favne bredt. Sånn at selv om du er der bare den ene gangen, så opplever du at du er en del av ett eller annet.”

Det er tydelig at gudstenestefellesskapet i Skogen er eit fleksibelt fellesskap, med mange temagudstener i løpet av eit år, som inviterer inn ulike målgrupper. Kyrkjelyden har eit stort nedslagsfelt, kanskje fordi den ligger så naturleg til i området? Folk kryssar parkeringsplassen på veg til gravstaden, og kryssar gravstaden for å ta ein snarveg for å komme til ungdomsskulen på andre sida. Det ligg ein barneskule rett attmed og er næraste nabo til kyrkjelydssenteret, og kyrkjelyden driv både frivillighetssentral og barnehage. Det er så mykje aktivitet rundt kyrkja, at kyrkja kanskje blir litt ufarliggjort? Det kan tenkjast at ein ikkje blir så redd for å ta turen innom, fordi ein går forbi der så ofte, og at kyrkja dermed blir ein så naturleg del av kvardagslivet her.

I Skogen kan ein seie at Ung Messe fellesskapet i seg sjølv blir eit grenseobjekt, da dette fellesskapet blir det nye som veks fram i mellomrommet mellom konfirmantfellesskapet og gudstenestefellesskapet. Det nye objektet som veks fram, er målet om eit heilt nytt fellesskap der både unge og eldre kan føle seg heime.

4.7.2 Forhandling og grensekryssarar

Gunhild: ”Sånn som konfirmantane då.. det at dei er tilstades, og er på ein måte med, det tenkjer eg er veldig fint, og at dei då ser at dei unge medarbeidarane gjer.. altså bønner, og tekstlesing og kollekt og såne ting, for det er jo dei som dei også ser, som på ein måte, eg vil tenkje at dei er på ein måte eit slags bindeledd sjølv, og dei, dei er framleis ein del av konfirmantopplegget.. det tenkjer eg på ein måte må være litt inspirerende, ikkje sant?”

Både Jonas og Andreas kan, i rollene som ung medarbeidar og prest, kallast grensekryssarar, fordi dei på ein måte er ein del av begge fellesskapa, men likevel ikkje fullt del av nokon av desse. Det at det berre er dei unge medarbeidarane som får oppgåver i gudstena, og ikkje konfirmantane, gjer at ein tydeleg skapar eit skilje mellom desse to gruppene under Ung Messe. Objektet til dei unge medarbeidarane blir danna i møte med konfirmantfellesskapet, sidan det å være leiar for konfirmantane er dette som er det overordna objektet for desse som leiarar og fellesskap. På mange måtar kan ein seie at dette nok er det ”offisielle” målet og

objektet med å være ung medarbeidar, men for dei fleste handlar det personlege objektet for å være ung medarbeidar vel så mykje som å være ein del av eit fellesskap, som det å skulle faktisk være leiar for konfirmantane. Denne leiarrolla som dei unge medarbeidarane får blir på mange måtar eit skalkeskjul, både for kyrkjelyden, som lagar ein låg terskel for å delta i ungdomsarbeidet vidare, men også for ungdommane som synes det er lettare å forsvare at dei deltek på eit leiartreningsopplegg i regi av kyrkja for dei rundt deg, enn det å skulle innrømme at dei er ein del av ungdomsmiljøet som berre henger på klubbkveldane i kyrkja. Stort sett handlar leiaransvaret til dei unge medarbeidarane om å gjere små enkle praktiske oppgåver undervegs i konfirmanthelgene. Men ved å gje desse oppgåver i gudstenesta, så får dei og ei spesiell rolle i forhandlinga av gudstenestefellesskapet. Målet er at desse unge medarbeidarane, ved å gje dei oppgåver under gudstenesta, skal bli førebilete for konfirmantane under gudstenesta, som gjer at også desse skal ønskje å delta i denne forhandlinga seinare når dei er gamle nok til å bli unge medarbeidarar, noko som igjen understrekar grensekryssar rolla til desse ungdomsleiarane.

Andreas blir og ein grensekryssar, i den forstand at han som prest med hovudansvar for konfirmantarbeidet, har eit særskild ansvar for begge fellesskapa, og er dermed ein deltakar med ein inngåande kunnskap om dei begge. Som prest får han automatisk ei særstilling i gudstenestefellesskapet, men det at han også tidlegare har hatt ei stilling i ungdomsarbeidet i kyrkjelyden, gjer at mange nok også opplev at han har ei spesiell tilhøyring til konfirmanthelg – fellesskapet, men òg resten av ungdomsarbeidet i kyrkjelyden. Han tek med seg kunnskapen han har om ungdommane inn i arbeidet med Ung Messe, og tek med seg kunnskapen han har om gudstenesta inn i konfirmantfellesskapet, for å lære ungdommane opp i gudstenesta og bli trygg på den, slik at dei igjen har moglegheit til å skape meining ut av det som skjer her. Han får her ein tydeleg forhandlarposisjon, både mellom stab, dei ulike aktørane i gudstenesta, og mellom konfirmantarbeidet og gudstenestefellesskapet.

Gunhild derimot blir ikkje ein grensekryssar. Ho føler seg heime i den vanlege høgnessa, og sjølv om ho deltek også under Ung Messe, så har ho ikkje noko særleg eigarskap til denne. Dei unge medarbeidarane får på ein måte "låne" eigarskapet til gudstenesta desse søndagane under Ung Messe, og det lukkast dei med, iallfall følgje Jonas. Konfirmantane derimot kan ein seie at berre er på besøk, då dei verken har nokon spesielle oppgåver i sjølv gudstenesta, eller i førebuingane, og om ein skal dømme etter kroppsspråket og deltakinga under gudstenestene, så opplev heller ikkje desse tilhøyrslar til fellesskapet som skapast her. Og ein

kan seie at ein endar opp med at verken konfirmantane eller Gunhild kryssar eigentleg grensa over i det nye fellesskapet, og har dermed ingen sentral rolle i forhandlinga av gudstenestas objekt. For begge desse gruppene, opptrer Andreas som ein som forhandlar på deira vegne.

4.8 Oppsummering

4.8.1 Fleirstemmigheit og konflikt

Fleire gongar i intervjuua, så kjem utsegna til dei tre informantane i direkte konflikt med dei andres forståing av kva som har skjedd, eller kva som burde skje i fellesskapet. For eksempel Andreas og Jonas si oppfatting av konfirmantfellesskapet som eit inkluderande fellesskap. Jonas er oppteken av at han opplev dette som eit inkluderande fellesskap, og at det var fellesskapet gjennom konfirmanttida som gjorde at han ønskja å bli ung medarbeidar. Men her tenkjer Andreas at det ikkje er eit inkluderande fellesskap i alle fall ikkje på den måten at ein klarar å sjå kvarandre, og inkludere nye inn i sine grupper med vener. Så kanskje handlar det og her om at ein snakkar litt forbi kvarandre, at det Jonas meiner med inkluderande fellesskap kanskje eigentleg handlar om noko anna? Kanskje handlar dette som han kallar inkluderande fellesskap, om det rommet som skapast når konfirmantfellesskapet møtast? Når ein for eksempel, under skumringstunda, opnar opp rommet for at ein kan dele med kvarandre det ein tenkjer på, opplevingar på godt og vondt, så gjer dette at det kan opplevast som eit trygt fellesskap å dele av seg sjølv. Kanskje blir dette eit inkluderande fellesskap, slik Jonas tenkjer, i kraft av at ein kan dele på djupet av seg sjølv, og oppleve å bli tatt i mot. Utan at dette nødvendigvis har nokon innverknad på om nokon seier hei eller snakkar med deg i undervisninga neste dag, slik Andreas tenkjer at eit inkluderande fellesskap handlar om.

Eg spør fleire gongar alle tre informantane om kva dei trur dei andre gruppene som deltek i gudstenesta tenkjer om dei ulike delane av gudstenesta, nokre gongar stemmer dette, og andre gongar ikkje. Men det er interessant korleis mange val rundt gudstenesta blir tatt på grunnlag av korleis ein trur dei andre partane vil føretrekke det, utan at ein har hatt ein samtale rundt dette. Eit eksempel på dette er preika. Her er Gunhild tydeleg på at preika ikkje burde vare for lenge, fordi ho tenkjer at det er avgrensa kor lenge ein klarar å halde på merksemda til ungdommane. Men kanskje kan dette òg handle om hennar eigne preferansar rundt preika, at ho sjølv og synes dei rett og slett blir litt kjedelege om dei blir for lange?

Andreas er oppteken av å formidle klart og tydeleg, men med litt enkle og lettfattelege poeng, så ungdommane får det med seg. Men dette er ikkje det som er bestillinga frå Jonas, han

ønskjer seg lange preiker som går i djupna på dagsaktuelle tema, i lys av bibelen. Det er lett å tenkje at Jonas kanskje er litt over snittet kunnskapstørst, og at dette ikkje eit ønskje som er delt av brorparten av ungdommane. Men det er som Andreas seier: dei ønskjer å høyre kva kyrkja har å melde, så kvifor ikkje gje det til dei? Enkle, overflatiske budskapar er noko dei blir bombardert med døgnet rundt resten av veka. Er det då så vanskeleg å tru, at særskild dei unge medarbeidarane, som har tatt eit bevisst val om å være til stede, ønskjer noko meir og noko anna når dei først kjem til kyrkja? Gunhild og Andreas synes å tru at løysinga for å halde på merksemda til ungdommane under gudstenesta korte, enkle preiker. Men bestillinga frå Jonas er eigentleg preiker som klarar å formidle djupna i budskapen, på ein måte som formidlar. Konflikatar, og samtalen rundt korleis ein kan løyse desse, er ei sentral drivkraft for endring, men det må ein samtale til.

4.8.2 Konfirmantanes rolle under Ung Messe

Ung Messe handlar i stor grad om konfirmantane. Likevel, midt i alt arbeidet med å skape eit inkluderande fellesskap, og eit felles prosjekt, så verkar det som om konfirmantane vert litt gløymt. Ein har slutta å gje desse oppgåver i gudstenesta, fordi det rett og slett kravde mykje ressursar og tid, og det vart praktisk vanskeleg å inkludere alle i desse oppgåvene i løpet av dei få Unge Messene i vår halvåret. Derfor skifta ein fokuset, og dei unge medarbeidarane tok over ansvarsområda som konfirmantane hadde hatt tidligare i gudstenesta. Og i følgje Jonas vert dette ei positiv greie, der dei unge medarbeidarane får meir eigarskap til gudstenesta, får den under huden, og det gjev ungdommane rett og slett ei kjensle av meistring. I tillegg legg Gunhild og Andreas vekt på at dei blir synlege førebilete for konfirmantane i gudstenesta. Men konfirmantane hamnar i ei slags mellomposisjon, dei sit fremst, noko som kan markere eigarskap til gudstenesta. Men samtidig som dei sit her, skal dei berre være vanlege gudstenestedeltakarar, noko som gjer at resultatet nærast blir at ungdommane sit til utstilling på dei fremste radane. Og det vert ei konflikt mellom kva det er meint å mediere, og kva det faktisk medierar. Kanskje handlar dette mest om at det var naturleg å sitte heilt framme, når konfirmantane skulle ha oppgåver i gudstenesta, også har ein ikkje reflektert over kvifor konfirmantane framleis sit fremst, og kva dette gjer med opplevinga av å være ein del av fellesskapet når dei ikkje lengre har oppgåver?

Konfirmantane deler ikkje objektet til resten av gudstenestefellesskapet, og det verkar ikkje som om dei har nokon tanke om at dette fellesskapet handlar om inkludering, verken for dei

sjølve eller andre. For konfirmantane kan det virke som om denne gudstenesta berre blir nok eit obligatorisk punkt på lista over ting som må gjennomførast før konfirmasjonsdagen.

4.8.3 Inkluderande fellesskap?

Gjennom dei tre intervju og observasjonen av gudstenesta, blir det tydeleg at objektet for Ung Messe er eit inkluderande fellesskap. Men nøyaktig kva eit inkluderande fellesskap er, og korleis ein skapar dette, er spørsmåla som er under forhandling. Ønsket og målet om å være eit inkluderande fellesskap er noko som gjennomsyrrar heile aktiviteten, frå val av musikk, til arbeidsoppgåvene som blir delt ut. Men eit inkluderande fellesskap er ikkje alltid det vi trur det er. For Jonas betyr det ikkje noko at han ikkje kjenner alle i fellesskapet, han kjenner jo ungdommane og leiarane på Ung Messe, og på andre gudstenester så kan det virke som om han synes det er heilt greitt at folk ikkje helsar på han, det er ikkje det han kjem for. Han opplever fellesskapet som godt og inkluderande når ein syng saman i gudstenesta. Songane skapar ei god kjensle i han og bringer fram gode minner. Eit inkluderande fellesskap handlar her, vel så mykje om korleis språk, songar og musikk, er med å skape ei god kjensle i deg under gudstenesta, som dei fysiske handlingane som er meint til å skape eit inkluderande fellesskap.

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgåva skal eg først drøfte funna rundt inkluderande fellesskap frå analysen opp mot diakonal teori om inkluderande fellesskap, med fokus på diakoniplanen, Kari Karsrud Korslien sin artikkel: ”*Anerkjennelsens plass i diakonien*”, og Tron Fagermoens artikkel ”En kropp – mange lemmer: Diakoni som inkluderande fellesskapsarbeid”.

Deretter drøfter eg på kva måte funna mine frå Skogen er relevante og interessante funn for diakonien, og korleis desse kan seiast å utvide vår forståing av kva eit inkluderande fellesskap er.

5.1 Kva er eit inkluderande fellesskap, egentleg?

Diakoniplanen er full av flotte honnørord om diakoni, og om inkluderande fellesskap, men den er ikkje meint til å være berre eit flott dokument med svulstige ord, men til å være eit arbeidsverktøy, som hjelp oss til å sette våre diakonale tankar ut i handling. Det er viktig at *Inkluderande fellesskap* blir meir enn berre eit flott honnørord, men for å bli dette, må ein vite kva ein meiner med inkluderande fellesskap.

5.1.1 Diakoni - evangeliet i handling

Den nye diakonidefinisjonen frå 2008 seier at diakoni er evangeliet i handling, og kyrkjens kroppsspråk, og med dette seier ein at våre handlingar som kyrkje, ikkje berre er frukter av forkynninga i vårt fellesskap, men at handlingane våre er forkynnande i seg sjølv. Våre handlingar formidlar noko utover den fysiske handlinga i seg sjølv. Etter å ha brukt mykje tid på å forklare Vygotskys teori om den medierte røynda, er det vanskeleg å ikkje høyre ekkot av han her. Men kva er det som gjerast her, i denne gudstenesta, som formidlar, eller medierar, eit inkluderande fellesskap?

Skogen kyrkjelyd har jobba mykje med å skape eit inkluderande fellesskap i alle delar av gudstenesta, for eksempel har Andreas, som prest, jobba mykje med språkbruken sin, slik at alle ledd i gudstenesta skal formidle det dei er meint til å formidle. Jonas er tenkjer at eit inkluderande fellesskap er ein stad der ein får komme som ein er og bidra med det ein har lyst til og kan, medan Gunhild er oppteken av eit inkluderande fellesskap er eit fellesskap der ein kan kjenne seg heime. Generelt sett kan ein seie at dei alle er opptekne av at fellesskapet opplevast som inkluderande når det skapar ei god kjensle i deg å være tilstades, når du skjønner det som skjer, og klarar å delta.

”Inkluderande fellesskap er eit viktig uttrykk for med-menneskelege omsorg i kyrkja. Bibelen omtaler dette fellesskapet som ein kropp med mange ulike lemmer og funksjonar (1. Kor 12). I dette fellesskapet møtest menneske av begge kjønn med ulike funksjonsevner, ulik kultur og etnisk bakgrunn. I eit inkluderande fellesskap skal den enkelte både sjå og bli sett. Der blir det gitt gjensidig trøyst og hjelp, der blir det frigjort nye krefter og nytt håp.”- Plan for Diakoni i Den norske kyrkja (Kyrkjerådet, 2010, s.9).

”Den enkelte skal både sjå og bli sett”, skriv diakoniplanen. Dette er eit nokså vagt utsegn, men det kan tolkast til å handle om den einskildes meiningsskaping i gudstenesta, at det er tilrettelagt for at menneskja som kjem til gudsteneste skal ha mogelegheit til å forstå kva som skjer. Dette er i alle fall ein del av korleis Skogen kyrkjelyd har tolka omgrepet inkluderande fellesskap, ved å legge til rette for at det er lett å følgje med, og forstå, det som skjer i gudstenesta forsøker dei å gjere gudstenestefellesskapet meir inkluderande.

5.1.2 Anerkjennelse - eit premiss for inkludering?

Det at kvar einskild også skal bli *sett*, kan i gudstenestefellesskapet tolkast til å betyr meir enn å berre bli helst på i døra, dette kan og seie noko om samhandlinga i gudstenestefellesskapet, både før, under, og etter gudstenesta. I artikkelen *”Anerkjennelsens plass i diakonien”* argumenterar Kari Karsrud Korslien for at anerkjennelse er eit viktig premiss for eit inkluderande fellesskap (Korslien, 2009, s.87). Anerkjennelse i denne samanhengen handlar om at ein både i ord og handling, legg til rette for å skape eit fellesskap som det kjenst godt å være ein del av, fordi alle får rom til å bidra (Korslien, 2009, s.91). I Skogen kan ein seie at mykje av arbeidet som er lagt ned rundt Ung Messe, handlar om nettopp anerkjennelse. Det handlar om at ein har anerkjent at gudstenesta slik den framstår på ein vanleg søndag, ikkje kommuniserar til ungdommar og andre som ikkje er så van med gudstenesta. Vidare kan ein seie at ved å endre på gudstenesta, så anerkjenner ein òg at desse menneskja er likeverdige delar av gudstenestefellesskapet, som treng å høyre og forstå bodskapen i gudstenesta, på sitt ”språk”. Dessverre er det å anerkjenne at det er eit behov, ønskja om å møte dette behovet, ikkje det same som at ein lukkast med å gjere dette i praksis. Korslien peikar på at det ikkje berre held å sjå og høyre det einskilde mennesket, ein må og lytte til det (Korslien, 2009, s.92). Andreas er oppteken av å sjå ungdommane i gudstenesta, han prøver å snakke eit språk som er tilgjengeleg for dei, og under konfirmanthelgene har han som mål at alle ungdommane skal oppleve seg sett. Men det kan det virke som at han kvir seg litt for å faktisk lytte til dei og spørje dei korleis dei opplev gudstenestene. Andreas seier at heller spør ungdommane om

korleis dei har det, og korleis helga har vore, enn korleis opplevinga av gudstenesta var. Han tenkjer at uansett korleis opplevinga eigentleg var, så vil ungdommane berre svare "Fint", når han spør. Men heller ikkje dei unge medarbeidarane, som faktisk er med på deler av planlegginga, har noko meir dei skulle sagt om gudstenesta enn å bestemme kva oppgåver dei kunne tenkje seg å delta med. Resultatet blir fort her at anerkjennelsen her først og fremst blir i ord, og ikkje fullt så mykje i handling.

Det å skape eit inkluderande fellesskap, handlar ikkje berre om å legge til rette for andre å ta del i fellesskapet. Eit inkluderande fellesskap, i kyrkja, handlar i stor grad om at det er noko vi har del i saman. Korslien understrekar at det som gjer fellesskapet i denne konteksten så annleis, er at vår forståing av kven og kva dette fellesskapet består av, sprenger grensene som for eksempel sosiologien gjev oss for kva eit fellesskap er. Ho meiner at andre teoriar om fellesskapet ikkje klarar å romme trua, håpet og forventinga som ligg i den kristne forståinga av for eksempel gudstenestefellesskapet, som gjer at ein trass alle andre ulikskapar, kan ta del i noko saman, og at fellesskapet dermed skapast i kraft av å være evangeliet i handling (Korslien, 2009, s. 95).

Men ein kan påstå at aktivitetsteorien tilbakeviser Korslien sin påstand om at andre teoriar om fellesskap ikkje klarar å romme trua, håpet og forventinga som det kristne fellesskapet inneheld. Fordi den trua, det håpet og den forventinga som det kristne fellesskapet inneheld blir, i alle fall i slik Korslien presenterer det, det ein i aktivitetsteorien ville kalla objektet. Dette objektet, denne forståinga av fellesskapet som akkurat no er, men enda ikkje er heilt fullkomen, er ein del av gudstenestas dramaturgi og blir noko av det som driv fellesskapet framover. Objektet gjev aktiviteten ei retning, som på mange måtar kan seiast å overskride aktiviteten i seg sjølv, og gjer at fellesskapet alltid er på veg frå noko og mot noko anna.

5.1.3 Eit felles prosjekt - det same som eit inkluderande fellesskap?

Gjennom gudstenesta og intervjuet er Andreas oppteken av å seie at gudsteneste er noko ein gjer saman, og feirar i fellesskap, og ein kan seie at dette er hans objekt. Under informasjonen i starten av gudstenesta oppmuntrar han alle til å delta i songar og bønner undervegs i gudstenesta. Andreas meiner i utgangspunktet at det må være innafor å oppfordre heile kyrkjelyden til å delta aktivt i gudstenesta, og det kan tyde på at hans forståing av eit inkluderande fellesskap i stor grad handlar om at dette er noko ein skapar saman, som eit felles prosjekt når alle får invitasjon til å delta. Noko av denne måten å forstå inkluderande

felleskap på, kan ein også finne igjen i Tron Fagermoens artikkel ”En kropp – mange lemmer: Diakoni som inkluderande fellesskapsarbeid” (Fagermoen, 2008, s.129ff). Fagermoen brukar her Paulus si beskriving av kyrkja som Kristi kropp (1. Kor 12. 13-27), som utgangspunkt for fire stikkord som han tenkjer kjenneteiknar eit inkluderande fellesskap:

1. Alle er eitt. Det første han trekker fram, går på betydinga av å være ein kropp saman, at alle er eitt betyr at andre tidlegare, ytre forskjellar, som etnisitet og økonomi, er no vekke og har ikkje lengre ei tyding for fellesskapet.
2. Ingen er like. Sjølv om ein i punktet ovanfor eigentleg har sagt at alle forskjellar er oppheva, så betyr det likevel ikkje at alle er heilt like. Tvert i mot seier han at på same måten som dei ulike kroppsdelane, i utlegginga til Paulus, får beskjed om dei alle har sin funksjon, slik er det og med alle deltakarane i fellesskapet. Mangfaldet blir det som gjer at fellesskapet oppfyller sin funksjon, meiner Fagermoen.
3. Alle er nødvendige. I dette punktet bruker Fagermoen biletet til Paulus, for å seie at sjølv om ein er ulike, og har ulike funksjonar i fellesskapet, så kan ein på ingen måte påstå at nokon er meir verdt, eller har mindre tyding for fellesskapet.
4. Alt blir delt. Slik som ein kropp, ikkje kjem unna smertene sjølv om det berre er i ein liten del, så er fellesskapet eit omsorgsfellesskap og eit solidaritetsfellesskap, der det som rammar ein, rammar alle.

Noko av problemet i Skogen er at konfirmantane, som i utgangspunktet er målgruppa for gudstenesta, har fått ei litt uavklart rolle. Dei ønskjer å skape eit inkluderande fellesskap, der ein seier at gudstenesta er eit felles prosjekt der alle er et, og alt blir delt. Men med ein gong, dette blir litt praktisk vanskeleg, så trekk ein seg frå dette felles prosjektet. I arbeidet med å ikkje ekskludere nokon andre grupper, så endar konfirmantane opp i ein limbo der det verken kjem tydeleg fram kvifor dei er viktige her, eller kva dei tilfører fellesskapet. Resultatet blir at mange av konfirmantar blir passive, om ein i det heile tatt kan seie tilskodarar, og mange sit med hovudet ned i mobilen. Nokre er med, og gudstenesta er heilt klart meir inkluderande for ungdommane enn ei vanleg høgmesse med orgel og messing, men likevel kan det opplevast som om gudstenesta ikkje heilt treff mål når det gjeld konfirmantane.

5.2 Kva er denne forkingas bidrag?

5.2.1 Inkluderande fellesskap i praksis

Sjølv om eit fellesskap på utsida oppfyller alle kriterier for å være eit inkluderande fellesskap, så betyr det ikkje nødvendigvis at det opplevast slik i praksis. Opplevinga av eit fellesskap

som inkluderande er til sjuande og sist subjektiv. Sjølv om både Jonas, Gunhild og Andreas opplever det som eit fint og godt fellesskap å være ein del av, er det ikkje nødvendigvis slik at alle opplever det slik. Noko av aktivitetsteorien sitt bidrag her handlar om å forstå korleis meininga forhandlast mellom menneskjer i eit aktivitetssystem, eller mellom fleire aktivitetssystem. Den viser oss at det hjelp lite å ha eit mål for fellesskapet skriftleggjort i ein perm inne på eit kontor, fordi dei individuelle og overordna måla for fellesskapet må på ein eller annan måte bringas ut i fellesskapet for at ein som fellesskap, saman kan forhandle kva dette fellesskapet er og skal være.

Samtidig gjev aktivitetsteorien også oss eit analytisk språk som kan hjelpe oss å forstå vår eigen praksis, for eksempel som ei sårbarheitsanalyse slik som Astrid Sandsmark bruker den i sin artikkel; ”Hva driver vi egentlig med? En aktivitetsteoretisk analyse av trosopplæringsarenaer.” (Sandsmark, 2013, s.213). Diakoniplanen identifiserar manglande tilhøyrsløse og einsemd som ei av dei store diakonale utfordringar i vår tid (Kyrkerådet, 2010, s.18). Ei aktivitetsteoretisk analyse av arbeidet vårt kan og fungere som eit verktøy som kan hjelpe oss til å forstå og sette ord på korleis fellesskapa våre fungerer generelt og om dei faktisk er så inkluderande som ein gjerne trur, og kan hjelpe oss til å avdekke og etterkvart tette hulla i arbeidet vårt. Ved å bruke aktivitetsteorien i denne oppgåva, blir dette empiriske arbeidet til noko meir enn ein hyllest eller ein slakt av gudstenestearbeidet i Skogen. Denne teorien har gjeve meg eit analytisk språk som har hjulpet meg med å gradvis avdekke korleis ein som fellesskap har forhandla fram eit inkluderande fellesskap, og viser oss korleis ulike delar av fellesskapet kan oppleve akkurat dei same tinga som inkluderande og ekskluderande. Det viser oss at inkluderande fellesskap på ingen måte er ein statisk ting som det gjeld å finne den magiske oppskrifta på, men det handlar om å gje rom til dei ulike stemmene i fellesskapet som sjølv definerar på kva måte dette er, eller ikkje er, eit inkluderande fellesskap.

5.2.2 Ny diakonal teori?

I sin artikkel ”Theoretical Framework of the Science of Diakonia”, argumenterer Kjell Nordstokke, professor i diakoni, for at empirisk kunnskap er eit viktig bidrag inn i diskusjonen for å skape ny diakonal kunnskap. Først og fremst fordi diakonal kunnskap praksis er i sin natur tverrfagleg, og derfor treng ein og å nytte seg av teorien og kunnskapen frå fleire felt for å få i gang ein samtale om kva diakoni er og korleis diakonale praksisar kan utviklast i samtale mellom desse. I artikkelen brukar han den kjente diakonale handlingsmodellen: ”Sjå, bedømme, handle”, for å vise korleis ny diakonal teori skapast. Han

startar med å seie at den diakonale praksisen vi observerar, og tek utgangspunkt i, går under "Sjå". Under punktet "Bedømme" – kjem den diakonale teorien inn, som vi drøftar funna som vi observerte under den diakonale praksisen opp mot. Og det siste punktet "Handle" , viser oss den historisk nye praksisen som skapast på grunnlag av den tidlegare drøftinga. Men å bruke rein diakonal teori, vil gje oss eit veldig smalt handlingsrom å diskutere mot, då diakonien slik vi kjenner den her i Den norske kyrkja, har størst utbreiing her i Nord-Europa. Derfor treng diakonien å lene seg på andre fagdisiplinar som har verktøy som kan utvide forståingshorisonten vår i møte med dei diakonale praksisane. Men desse andre hjelpedisiplinane må grunngjevast, og brukast i samband med teologisk kunnskap for å skape ny diakonal teori, peikar Nordstokke på. Det som er så spesielt her, er at begge desse to aksane, den loddrette, teoretiske aksen i midten, og den vassrette (sjå, bedømme, handle), spelar saman med den historiske diakonale praksisen, og bidreg ved hjelp av denne teoretiske aksen, til å skape ein ny diakonal praksis (Nordstokke, 2011, s.35f).

I dette tilfellet gjev denne oppgåva diakonien empirisk kunnskap om ei av kjernesøylene i diakonien, som både underbygger og ufordrar det andre har skrevet om inkluderande fellesskap. Samtidig viser den korleis eit inkluderande fellesskap kan sjå ut i praksis. Kompetansen til diakonen har utvikla seg i takt med at nye faggrupper har slept til i det diakonale fagfeltet. Ved å bruke denne teorien, så viser eg og korleis diakonars dobbelkompetanse i dag, er svært annleis enn den kompetansen dei første diakonane hadde. Då dei første diakonane hadde ein tydeleg avklart dobbelkompetanse i klinikk og kyrkje, er dobbelkompetansen i dag svært mangfaldig, noko som også gjer det utfordrande skjøne korleis diakonien kan klare å romme alle desse ulike kompetansane når ein skal seie kva ein diakon er, og kva ein diakon kan i dag. Kanskje er det fordi ein har vore for redd for å trække inn på kateketanes fagområde, at ein ikkje heilt har klart å definere korleis også diakonane med pedagogikk i botn, skal kunne romme sin kompetanse innanfor det diakonale fagområdet? I alle fall så viser denne oppgåva, at også diakonar innehar kompetanse som bidreg inn i kyrkjelydens gudstenestearbeid.

6.0 Avslutning

Kyrkjens diakonale oppdrag blir på mange måtar det som trekkjer oss som kyrkje ut av komfortsona, fordi det er dette som forpliktar oss til å følgje opp orda våre med handling. Men nettopp dette er kanskje og ei av dei store utfordringane til diakonivitskapen som forskingsfelt, fordi det her så ofte handlar om å utforske orda våre rundt diakonien. Dette gjer at vi ofte endar opp med å bruke store, svulstige ord, omkring diakonien, som blir vanskelege å følgje opp i praksis. Rett og slett fordi det er vanskeleg å forstå korleis desse skal sjå ut i praksis.

Før eg starta å skrive denne oppgåva, var mi oppleving at dette omgrepet *inkluderande fellesskap* fort blei eit slikt flott honnørord, som ein er glad i å bruke, men som ein slit med å forklare når det kjem til korleis dette ser ut i praksis. Derfor var ønsket mitt med denne oppgåva, å utforske det diakonale kjerneomgrepet *inkluderande fellesskap*. Eg var nyfiken på korleis det såg ut i praksis, når ungdommane kom inn i hovudgudstenesta, og ”tok over” denne. Ville dei eldre oppleve seg ekskludert, når songvalet og språket i gudstenesta vart meir moderne? Eg tenkte at eg nok ville finne eit inkluderande fellesskap, sjølv om eg var sikker på at eg og kom til å komme over ein større diskusjon om musikken i gudstenesta. Derfor vart eg veldig overraska når eg kom til Skogen og prata med Jonas på 15 år som var så glad i desse gamle songane, og som ikkje syntes det var eit sagn at det ikkje var fleire lovsongar, eller meir moderne ”up-beat” songar som han sa det, han var glad i dei gamle salmane, og opplevde desse som nostalgiske, fordi dei skapte ei god kjensle i han og minna han om konfirmanttida si.

Hovudproblemstillinga mi var: ”Kva kjenneteiknar eit inkluderande fellesskap under Ung Messe?”. Skogen kyrkjelyd har jobba mykje med Ung Messe, for å gjere den til eit inkluderande fellesskap. Språkbruk, artefakter, liturgi og musikkform er endra med det målet å skape eit meir inkluderande fellesskap, både for ungdomane som kjem, og for konfirmantforeldre og andre som har tatt turen hit til Skogen for å feire gudsteneste. Men det som kanskje overraska meg enda meir i arbeidet med dette materialet, var at denne flotte gudstenesta som ein har jobba så veldig med å gjere til eit inkluderande fellesskap, likevel bomma på målgruppa, konfirmantane. Gudstenesta er heilt klart meir inkluderande enn ei

vanleg høgmesse, men likevel når dei ikkje heilt sitt eige mål. Andreas likar å kalle Ung Messe, og gudstenester generelt som felles prosjekt. Om det verkeleg er det kan ein sette spørsmålsteikn med, men det Ung Messe i alle fall er, er eit prosjekt under konstruksjon. Dette prosjektet er stadig i endring, og ein prøver seg stadig fram med nye ting, og undervegs finn ut at nokre ting fungerer, og andre ting ikkje. Men noe av utfordringa i Skogen kyrkjelyd er at mykje har blitt endra, noko som gjer at ein plutseleg sit igjen med nokre puslespillbrikker som ikkje heilt passar nokon stad, og som ein ikkje heilt veit kor ein skal gjere av. I dette tilfellet blir konfirmantane desse puslespillbrikkene. I staden for å bli involverte deltakarar som opplever tilhøyrse til fellesskapet i gudstenesta, så endar konfirmantane opp som æresgjestar til utstilling på første rad. Det er sikkert flott det, men det var ikkje heilt dette som var intensjonen med å invitere konfirmantfellesskapet inn i hovudgudstenesta.

Sistnemnte kan og seiast å være ei spenning mellom dei tre informantanes oppleving av gudstenesta og kyrkjelydens praktisering av dette, for sjølv om Jonas, Gunhild og Anders er tydeleg samstemte i at Ung Messe er eit inkluderande fellesskap, og for dei opplevast det verkeleg slik, så er det ikkje slik for alle. Det siste underspørsmålet mitt var: *Kva gjer dette med vår bruk av det diakonale omgrepet inkluderande fellesskap?*”. Denne oppgåva viser at til sjuande og sist er spørsmålet om inkludering eit subjektivt spørsmål, der kvar einskild må svare på om ein opplev dette fellesskapet som inkluderande, og da kan det som nokre opplev som inkluderande, opplevast som ekskluderande for andre. Eg vil seie at hovudfunnet mitt her handlar om korleis eit inkluderande fellesskap ikkje alltid er det ein trur det er, og at dette av og til betyr at ein må legge frå seg litt sine eigne tankar om kva eit inkluderande fellesskap er, for å verkeleg klare å høyre kva dei ulike stemmene i fellesskapet seier om kva som gjer at eit fellesskap opplevast som inkluderande i praksis. Av og til er ikkje desse stemmene heilt einige heller, det ser ein i Skogen. Men det å være ueinig er ikkje nødvendigvis noko negativt, det viser aktivitetsteorien oss. Tvert i mot er ueinigheiter sterke drivkrefter til endring, om ein lukkast med å få i gang ein samtale rundt dette.

7.0 Litteratur

Afdal, Geir (2013). Religion som bevegelse. Læring, kunnskaping og mediering. Oslo: Universitetsforlaget.

Akkerman, Sanne F. og Arthur Bakker (2011): Boundary Crossing and Boundary Objects , i *Review of Educational Research* Vol 81 (2).

Bibelen (2011) Oslo: Bibelselskapet.

Christoffersen, Jan Terje (2015): Sammen for Guds ansikt. Gudstjenestereform mellom visjon og virkelighet, i Balsnes, Anne Haugland, Solveig Christensen, Jan Terje Christoffersen og Halvard Olavson Mosdøl (Red.) *Gudsteneste a la carte. Liturgireform i Den norske kirke*. Oslo: Verbum Akademisk.

de Lange, Thomas (2010): *Technology and Pedagogy: Analysing digital practices in media education*. Oslo: University of Oslo.

Dietrich, Stephanie (2011): «Jeg tror på de helliges fellesskap.» Teologiske refleksjoner rundt kirken som fellesskap», i Dietrich Stephanie, Trond Skar Dokka og Harald Hegstad (red.) *Kirke nå. Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Engeström, Yrjö (2001): Expansive Learning at Work: toward an activity theoretical reconceptualization, i *Journal of Education and Work* 14 (1).

Engnes, Trond (2017): *Vi vil ein fridom der vi er oss sjølve*, Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.

Fagermoen Tron (2008): En kropp - mange lemmer: Diakoni som inkluderende fellesskapsarbeid, i Norheim, Bård Erik Hallesby: *Kan tru praktiserast? Teologi for kristent ungdomsarbeid*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

- Fenwick, Tara, Richard Edwards and Peter Sawchuck (2011): *Emerging Approches to Educational Research: Tracing the Sociomaterial*. New York: Routledge.
- Flyvbjerg, Bent (2011): Case study, i Denzin, Norman K. og Yvonna S. Lincoln (red.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (4 ed.). Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte, og Line Christoffersen (2010): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Johnsen, Elisabeth Tveito (2017): Læringsmodus i Gudstjenester, i Johnsen, Elisabeth Tveito (red.), *Gudstjenester med konfirmanter*. Oslo: IKO.
- Jordheim, Kari (2009): ”Barnediakoni i lys av trosopplæringsreformen”, i Johannesen, Kai Ingolf, Kari Jordheim og Kari Karsrud Korslien (red.). *Diakoni en kritisk lesebok*, Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Kirkerådet (1993): *Tjen Herren med glede: om diakoni og gudstjeneste*. Oslo: Den norske kirke.
- Kirkerådet (2011): *Veiledning om ulike sider i gudstjenesten*. Oslo: Den norske kirke.
- Korslien, Kari Karsrud (2009): ”Anerkjennelsens plass i diakonien”, i Johannesen, Kai Ingolf, Kari Jordheim og Kari Karsrud Korslien (red.), *Diakoni en kritisk lesebok*, Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Kyrkjerådet (2010): *Plan for diakoni i Den norske kyrkje*, Oslo: Den norske kyrkje.
- Leikvoll, Solveig Kristin (2016): *Gudstjenestens deltagere og teaterets publikum. Gudstjenestefaringer forstått i lys av teaterteori*, Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.
- Nordstokke, Kjell (2011): Theoretical Framework of the Science of Diakonia, i Nordstokke, Kjell, *Liberating Diakonia*. Trondheim: Tapir Akademiske forlag.
- Røste, Fredrik (2017): «Mer ungdomsgudstjeneste i gudstjenesten, hvis man ser det andre veien.», Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.

Sandsmark, Astrid (2013): Hva driver vi egentlig med? En aktivitetsteoretisk analyse av trosopplæringsarenaer, i Engedal, Leif Gunnar, Lennart Persson, og Elisabeth Torp, *Trygghet - Trosopplæring i møte med sårbare og overgrepsutsatte barn og unge*, Oslo: Verbum.

Thagaard, Tove (2013): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.), Bergen: Fagbokforlaget.

Ungdommens Kirkemøte (2003): *UKM 05/03: Hva slags gudstjeneste vil vi ha?*, Oslo: Den norske kirke. Henta 31.01.18: <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/ukm-protokoll--20031.doc>

Øierud, Gunnfrid Ljones (2013): *Gudstjenesters kommunikasjon og modelldeltakere. Tilrettelagt meningsskaping og resepsjonsvilkår i ulike gudstjenester*, Oslo: Det teologiske fakultet, Universitet i Oslo.

Øierud, Gunnfrid Ljones (2017): Deltakerroller for konfirmanter, i Johnsen, Elisabeth Tveito (red.), *Gudstjenester med konfirmanter*. Oslo: IKO.

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Førespurnad om deltaking i forskingsprosjektet

«Når gudstenestefellesskapet endrast og målgruppa skiftar»

–

Ei oppgåve om ungdom og inkluderande fellesskap i Den norske kyrkjens hovudgudsteneste.

Desse intervju og observasjonane er en del av informasjonssamlinga til eit masterprosjekt i Diakoni ved Det teologiske menighetsfakultetet.

«Diakoni er kyrkja si omsorgsteneste. Den er evangeliet i handling og blir uttrykt gjennom nestekjærleik, inkluderande fellesskap, vern om skaparverket og kampen for rettferd.»

Bakgrunn og formål:

Kvifor er ei oppgåve om ungdom, inkludering og meiningsskaping i hovudgudstenesta ei diakonal sak, og dermed ei relevant diakonal masteroppgåve?

I 2008 gav kyrkerådet ut ein ny plan for diakoni i Den norske kyrkje, med denne kom og ein ny definisjon på kva diakoni er: *«Diakoni er kyrkjens omsorgsteneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkjast gjennom nestekjærleik, inkluderande fellesskap, vern om skaparverket og kampen for rettferd.»* Inkluderande fellesskap er ein av hovudsøylene i Den norske kyrkjens diakoni etter den nye diakonidefinisjonen, men det som er skriven om diakoni og gudsteneste er ikkje skriven om inkluderande fellesskap, men om diakonens rolle i gudstenestas liturgi. Med denne oppgåva ønskjer eg å fokusere på korleis endringar i gudstenestas form og målgruppe påverkar opplevinga av å være inkludert i gudstenestefellesskapet. Altså dreier det seg om det som går under punktet *inkluderande fellesskap* i den nye diakonidefinisjonen. Dermed kan ein ut i frå dette argumentere for at det å skrive ei oppgåve om fellesskapet i hovudgudstenesta, kyrkjelydens hovudfellesskap, er ei diakonal sak.

Problemstillinga mi er:

“På kva måte erfarast hovudgudstenesta som eit inkluderande fellesskap når ungdom er målgruppa for gudstenesta?”

Korleis opplevast endringane av målgruppe for gudstenestedeltakarane? Blir resultatet at heile gudstenesta opplevast som meir framand, eller kan det at det er nyare, meir moderne musikkval og inkludering av unge, gjere at ein opplever seg inkludert i gudstenestas fellesskap?

For å svare på problemstillinga i denne oppgåva, ønskjer eg å observere ein kyrkjelyds tilnærming til det å inkludere ungdom i gudstenesta. Deretter ønskjer eg å intervjuar tre som var

til stades; presten, ein ungdom som har deltatt og ein tredje, vanleg gudstenestedeltakar om opplevinga av denne gudstenesta, og korleis denne eventuelt skilde seg frå andre gudstenester. Datainnsamlinga frå kyrkjelyden vil være primærkjelda for denne oppgåva.

Om du er blitt spurt om å delta i dette prosjektet er det fordi du passar inn i ein av desse tre kategoriane.

Kva inneber deltaking i studiet?

Å bli deltakar i dette prosjektet inneber å bli observert i gudsteneste situasjonen, tillegg til eit intervju etter gudstenesta om opplevinga av deltaking her. Dette intervjuet vil ta ca en halv time. Spørsmåla kan og handle om generelle musikkpreferansar og om kva gudstenester ein vanlegvis oppsøker, om ein går regelmessig til gudsteneste. Intervjuet vil bli tatt opp med lyd, og informasjonen vil lagrast på en PC, og all info vil anonymseras før det vil bli brukt i oppgåva.

Om det er ønskelig kan ein få tilgang til intervju spørsmåla på førehand.

Kva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysningar vil bli behandla konfidensielt. Berre student og rettleiar vil ha tilgang til opplysningane som blir gitt, og namnelister vil bli lagra ein annan stad enn sjølv intervjuet og den endelige oppgåva. Kyrkjelydane som deltek i studien vil anonymseras heile vegen frå kva by det gjeld, ned til person som blir intervjuet.

Prosjektet skal etter planen avsluttes **15.05.2018**. All informasjon vil bli slettet når oppgåva er levert og godkjent.

Frivillig deltaking

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke utan å oppgjie noen grunn. Alle opplysningar om deg vil uansett bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med masterstudent XX eller rettleiar Morten Holmqvist 920 53 140.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltaking i studien

Eg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta/
samtykke)

(Kryss av for

Eg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å la min
son/ dotter under 18 år delta.

(Kryss av for samtykke)

(Signert av prosjektdeltakar/ føreset, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide – Ungdom

Spørsmål

Korleis opplevde du gudstenesta som heilskap?

Korleis var det å være her?

Korleis var denne gudstenesta i forhold til andre gudstenester du har vore på?

Kva er det som gjer at du synes det er bra å være på gudsteneste?

Kva gjer at du ikkje likar å være på gudsteneste?

Opplevde du at denne gudstenesta hadde ei annan målgruppe enn ei «vanleg» gudsteneste?

Kven tenkjer du var målgruppa for denne gudstenesta?

På kva måte var denne gudstenesta annleis enn andre gudstenester du har vore med på?

Kvifor tenkjer du at være med på gudstenester er ein del av konfirmanntida?

Kor ofte er du på gudsteneste?

Kva trur du dei som går til gudsteneste kvar søndag tenkjer om desse gudstenestene med Ung messe?

Korleis trur du ein som ikkje er så vant med gudsteneste ville opplevd gudstenesta

”Forskarspråk”

Meiningsskaping

Inkluderande fellesskap

Objekt

Fellesskap

Objekt

Objekt

Inkluderende fellesskap, reglar

Har du hatt noe undervisning tidligare om gudstenesta? (for eksempel som konfirmant/ eller leiar) Korleis lærte de om gudstenesta? Øvde de på salmar og liturgi? Har de laga bønner til gudstenesta? Kunne du tenkt deg å lære meir om gudstenesta? Hadde du oppgåver i gudstenesta i dag? Korleis fekk du desse oppgåvene? Korleis opplevde du det å ha oppgåver i gudstenesta? Korleis vil du beskrive det å ha oppgåver i gudstenesta, er det annleis å være på gudstenester når du har oppgåver? Kvifor trur du leiarane ønskjer å gje de ungdommane oppgåver i gudstenesta? Kunne du tenkje deg å ha oppgåver i gudstenesta? Kva oppgåver då i tilfelle? Kvifor det? Har du hatt oppgåver i gudstenesta tidligare? Kva er viktig å tenkje på når ein skal velje ut kven som skal ha oppgåver i gudstenesta? Har du vore med på planlegginga av denne gudstenesta? Korleis føregjekk planlegginga? Korleis fordelte de oppgåvene? Var de mange? Korleis opplevde du å være med på planlegginga? Synes du meiningane dine vart tatt på alvor? Opplever du at resultatet svarte til det de	Læring Roller/ arbeidsfordeling Deltaking som medierande artefakt? Objekt Rollefordeling Arbeidsdeling

planla? Kva synes du om Liturgien? Var språket lett å forstå? Var noko vanskeleg å forstå? Gav det meining for deg? Var det lett å henge med på kva som skjedde? Følgde du med på powerpoint/ agenda? Var her noko du gjerne ønskjer at skulle vore gjort annleis? Var det noko du sakna her? Kva synes du om preika? Kva opplevde du at preika handla om? Opplevde du at preika handla om noko som var relevant inn i ditt liv? Sitter du igjen med noko etter preika? Kva synes du om lengda? Kor lang bør ei preike være? Kva gjer ei preike god? Kva synes du om musikken? Synes den var bra? Var dette musikk som var kjent for deg? Kunne du synge med? Kor hadde du lært songane? Korleis synes du musikken i ei gudsteneste burde være? Kva burde vore gjort annleis her? Kva musikk lyttar du til elles?	Medierande artefakter Reglar Regler Meiningskaping Regler Medierande artefakter Regler

Intervjuguide –

Gudstenestedeltakar

Korleis opplevde du gudstenesta som heilskap?

Korleis var denne gudstenesta i forhold til andre gudstenester du har vore på?

Kva likte du her?

Kva likte du ikkje?

Var det noko du sakna her?

Kven tenkjer du var målgruppa for denne gudstenesta?

Opplevde du sjølv at du var i målgruppa for denne gudstenesta?

Var dette ei gudsteneste som passa for deg?

Kor ofte går du på gudsteneste?

Kva trur du nokon som ikkje var så vant med å gå på gudsteneste ville synes om denne gudstenesta?

Kva synes du om Liturgien?

Var språket lett å forstå?

Var språket annleis i denne gudstenesta enn i ei vanleg gudsteneste?

Var noko vanskeleg å forstå?

Korleis var det å henge med på kva som skjedde?

Følgde du med på powerpoint/ agenda?

Kva synes du var fint?

Kva likte du ikkje?

Var her noko du gjerne ønskjer at skulle vore gjort annleis?

Fellesskap

Medierande artefakter

Regler

Intervjuguide – Tilsett. Korleis vil du beskrive deg sjølv som liturg og prest? Kva er viktig for deg i ei gudsteneste? Kva er viktig i ei gudsteneste med ungdommar? Korleis opplevde du gudstenesta? Kva gjekk bra/ mindre bra? Kva ville du ha forandra på? Korleis er desse gudstenestene forskjellige frå ei vanleg søndagsgudsteneste? Kva tenkjer du om songvalet til gudstenesta? Korleis trur du konfirmantane opplevde desse? Korleis trur du resten av kyrkjelyden opplevde desse? Hadde de noko tanke bak songvalet? Kven var det som valte desse? Kva var bakgrunnen for at de har valt å satse på ungdommen i denne gudstenesta? Kvifor valte de å ikkje ha ei eiga gudsteneste for konfirmantane på laurdagen i konfirmanthelgene, slik det har vore gjort tidlegare? Kven sitt forslag var det å starte opp med desse gudstenestene? Korleis var reaksjonane på at de ønskja å gjere dette? Kor lenge er det sidan de starta opp	Objekt Reglar Medierande artefakter Objekt Arbeidsdeling Objekt Historie

med dette? Kva var reaksjonane når de starta opp? Kva var ungdommanes/ tilsettes/ kyrkjelydens reaksjon? Kva tilbakemeldingar har de fått? Har de gjort forandringar undervegs? Kva vil det seie å være eit fellesskap? Kva vil det seie å være eit inkluderande fellesskap? Korleis vil du beskrive fellesskapet i kyrkjelyden? Korleis opplevde du fellesskapet i gudstenesta på søndag? Er fellesskapet på Ung messe, annleis enn andre gudstenester? Korleis opplevde du som prest å bli tatt i mot når du kom hit? Opplevde du at du at dei som går til gudsteneste her til vanleg ønskja deg velkommen inn i fellesskapet? Helsa folk på deg? Ønska du at fleire helsa på deg? Ville ein som ikkje var så vandt med å gå på gudsteneste opplevd søndagane med Ung messe meir inkluderande enn den vanlege gudstenesta? Korleis trur du ein som ikkje er så vant med gudsteneste ville opplevd gudstenesta og	Fellesskap/ inkluderande fellesskap definisjon. Inkluderande fellesskap

fellesskapet her? Opplever du gudstenestene i seg sjølv som inkluderande? Kan du fortelje litt om fellesskapet blant ungdommane under konfirmanthelgene? Vil du seie at dette er eit inkluderande fellesskap? Kvifor/kvifor ikkje? Ville du anbefalt andre kyrkjelydar å gjere som dykk? Kvifor/ kvifor ikkje?	Aktivitetssystem

Vedlegg 3: Godkjenning NSD

Morten Holmqvist
PO BOX 5144 Majorstuen
0302 OSLO

Vår dato: 07.12.2017

Vår ref: 57378 / 3 / HIT

Deres dato:

Deres ref:

Tilråkning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 23.11.2017 for prosjektet:

57378	<i>Når fellesskapet endrast og makta skiftar – Ei oppgåve om ungdommens plass i Den norske kyrkjes hovudgudsteneste</i>
Behandlingsansvarlig	Stiftelsen Det teologiske menighetsfakultet, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Morten Holmqvist
Student	

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 15.05.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54 / hildur.thorarensen@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: [NSD og NSD Prosjekt](#), [NSD og NSD Prosjekt](#), [NSD og NSD Prosjekt](#), [NSD og NSD Prosjekt](#), [NSD og NSD Prosjekt](#)

FORMÅL

Problemstilling: «Kva skjer med gudstenestefellesskapet i Den norske kyrkjes hovudgudsteneste når ungdom blir målgruppa, og maktbalansen skiftar?» Presisering/ underspørsmål: «Kan det å skifte målgruppa til ungdom i hovudgudstenesta, gjere hovudgudstenesta til eit meir inkluderande fellesskap?» Med denne oppgåva ønskjer eg å fokusere på korleis endringar i gudstenestas form og målgruppe påverkar opplevinga av å være inkludert i gudstenestefellesskapet.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

SENSITIVE OPPLYSNINGER

Det behandles sensitive personopplysninger om etnisk bakgrunn eller politisk/filosofisk/religiøs oppfatning, .

DATASIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Stiftelsen Det teologiske menighetsfakultet sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc/mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

VARIGHET

Forventet prosjektslutt er 15.05.2018. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak